

**HVA ER MENNESKEHANDEL AV BARN OG HVILKE
BESKYTELSESTILTAK HAR IDENTIFISERTE OFRE
KRAV PÅ?**

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 677
Leveringsfrist: 25 november 2011

Til sammen 17 331 ord

24.11.2011

Innholdsfortegnelse

1	OPPGAVENS TEMA OG PROBLEMSTILLING	1
1.1	Den faktiske situasjon	1
1.1.1	Hvem er barna som blir utsatt for menneskehandel?	2
1.1.2	Hvordan blir barn utsatt for menneskehandel og av hvem?	2
1.2	Tema	3
1.3	Avgrensning	4
2	RETTSKILDER OG ANDRE KILDER	6
2.1	Fra fødsel til liv – gangen mot juridisk bindende folkerettslige avtaler	6
2.2	Hvordan tolke folkerettslige avtaler?	7
2.3	”Soft law”	8
2.4	Juridiske avgjørelser og litteratur	9
2.5	Nasjonal lovgivning	10
2.6	Innhenting av data og statistikk	10
3	HVEM ER ET ”BARN”?	11
4	HVA ER MENNESKEHANDEL AV BARN?	17
4.1	Palermo protokollen	19
4.1.1	Handlingen	20
4.1.2	Utnyttelsesvilkåret	21
4.1.3	Utnyttelsesvilkåret i relasjon til seksuelle handlinger	25
4.1.4	Skillet mellom kommersiell seksuell utnyttelse og seksuelle overgrep	27

4.1.5	Betydningen av seksuelt samtykke og aksept av seksuell utnyttelse	29
5	<u>ANDRE FORMER FOR SEKSUELL UTNYTTELSE (OTHER FORMS OF SEXUAL EXPLOITATION) - SÆRLIG OM BARNEPORNO</u>	32
5.1	Det Internasjonale rammeverket	34
5.1.1	OPSC's definisjon og det konstituerende element av det internasjonale lovbudet mot barneporno	34
5.1.2	Må det være materiale av ekte barn eller dekker ordlyden "barneporno" også virtuelle barn?	36
5.1.3	Barnepornografi på internett	36
6	<u>SEKSUELL UTNYTTELSE: PROSTITUSJONEN AV ANDRE (THE EXPLOITATION OF THE PROSTITUTION OF OTHERS)</u>	41
6.1	Internasjonalt juridisk rammeverk	42
6.2	Det internasjonale vernet i OPSC	42
6.2.1	Seksuelle aktiviteter som omhandles av OPSC art 2	42
6.2.2	Vederlag eller godtgjørelse – det kommersielle element av utnyttelse (Remuneration or Consideration, art 2.)	43
6.2.3	Forbrytelser som er dekket under OPSC	44
7	<u>ANDRE INTERNASJONALE DEFINISJONER</u>	45
7.1	Convention on the Rights of the Child og Optional protocol on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child prostitution and Child pornography	45
8	<u>NOEN REGIONALE DEFINISJONER AV MENNESKEHANDEL</u>	48
8.1	Council of Europe convention on Action against Trafficking in Human Beings (2005)	48
8.2	Inter-American Convention on International Trafficking in Minors (1994)	49
8.3	SAARC Convention on Preventing and Combating Trafficking in Women and Children for Prostitution (2002)	49

<u>9</u>	<u>ORGANISASJONERS DEFINISJONER</u>	50
9.1	UNICEF Guidelines on the protection of Child Victims of Trafficking	50
9.2	Europol Convention	51
<u>10</u>	<u>MENNESKEHANDEL AV BARN - EN KRENKELSE AV BARNES RETTIGHETER</u>	52
10.1	Hvem har ansvaret for å hankes med menneskehandel av barn?	52
10.2	Beskyttelse og assistanse til barn som er offer for menneskehandel	53
<u>11</u>	<u>OM CRC</u>	53
11.1	Prinsippet om barnets beste	55
11.2	Ikke-diskrimineringsprinsippet	56
11.3	Prinsippet om barnets rett til liv og utvikling	58
11.4	Barnets rett til respekt for egne synspunkter	59
<u>12</u>	<u>EN ANALYSE AV PALERMOPROTOKOLLENS BESKYTTELSESTILTAK TOLKET I SAMSVAR MED CRCS BESTEMMELSER, SÆRLIG CRCS FIRE HOVEDPRINSIPPER</u>	60
12.1	Beskyttelse av ofre for menneskehandel	60
12.2	Under rettsprosessen	63
12.3	Rehabilitering av barn som er ofre for menneskehandel og seksuell utnyttelse	64
12.4	Oppholdstillatelse til barn som er utsatt for menneskehandel og som oppholder seg i riket ulovlig	67
12.5	Vil barn som oppholder seg ulovlig i riket ha krav på velferdstilbud før de fanges opp som ofre av menneskehandel?	69

12.6	Barnets hjemreise	70
13	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	72
14	FORKORTELSER	76
15	LITTERATURLISTE	77

1 OPPGAVENS TEMA OG PROBLEMSTILLING

1.1 Den faktiske situasjon

Menneskehandel er i dag et økende problem, og blir ansett for en av de verste formene for slaveri. I dag har menneskehandel av barn blitt kriminalisert gjennom The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children (2002)¹, men å kriminalisere menneskehandel har ikke vært nok til å håndtere fenomenet. Stater har hovedsakelig sett på menneskehandel som en kriminalitet med et hovedfokus på gjerningsmenn. Da barn som har vært ofre for menneskehandel kan ha jobbet som prostituerte eller blitt tvunget til andre ulovlige handlinger, har det også vært en tendens til å se offeret som en kriminell, istedenfor et offer. Det som har manglet er et tilsvarende fokus på å opprettholde rettighetene til personene som har blitt utsatt for menneskehandel.

Denne oppgaven handler om at menneskerettigheter for barn som er offer for menneskehandel eller er særlig utsatt for å bli utsatt for menneskehandel, må stå i sentrum for alle handlinger som gjøres for å beskytte, hjelpe eller gi oppreisning til ofre. The UN High Commissioner for Human Rights har også uttrykt at menneskerettigheter skal stå sentralt i en slik sammenheng.² The Convention on the Rights of the Child³ vil derfor være av stor betydning.

¹ Heretter forkortet Palermo protokollen

² UN Document E/2002/68/add 1.

³ Heretter forkortet CRC

1.1.1 Hvem er barna som blir utsatt for menneskehandel?

Det eksisterer i liten grad spesifikke tall på hvor mange som er utsatt for menneskehandel, uavhengig om de er snakk om voksne eller barn. I 2005 estimerte International Labour Organization⁴ at ca. 2,45 millioner mennesker hadde blitt utsatt for menneskehandel⁵. Generelt tilsier tilgjengelig statistikk at menneskehandel i stor grad er et spørsmål om kjønn. I følge statistikken er det hovedsakelig jenter som blir dratt inn i menneskehandel for å bli utnyttet innenfor kommersielle seksuelle tjenester. I ”the ILO Global report” blir det estimert at 98 prosent av de som er tvunget til å jobbe innenfor kommersielle seksuelle tjenester er kvinner og jenter. Av de som er utsatt for menneskehandel og blir satt til annet tvangsarbeid enn kommersielle seksuelle tjenester, er 56 prosent kvinner og jenter⁶. En må derimot ikke se seg blind på denne statistikken, da det også er noen gutter som blir utsatt for menneskehandel for å jobbe innenfor kommersielle seksuelle tjenester. Behovet for beskyttelse, hjelp og preventive handlinger er like sterkt for gutter som jenter, og lovgivning bør derfor utformes på en måte som er kjønnsnøytral.

1.1.2 Hvordan blir barn utsatt for menneskehandel og av hvem?

Barn blir rekruttert til menneskehandel på en rekke måter og rekrutteringen kan forekomme mens de bor med foreldre eller etter de har flyttet hjemmefra.

⁴ Heretter forkortet ILO.

⁵ International Labour Organization, ”A global alliance against forced labour”, Global rapport under ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, 2005 side 14.

⁶ Samme kilde som fotnote 2, kildens side 15.

Når det gjelder de yngste barna har bakmennene gjerne kontaktet deres foreldre og fått tillatelse til å ta med seg barnet. Prosedyren er da ofte at bakmennene utnytter foreldrenes situasjon og mangel på ressurser ved å gi uttrykk for at barnet skal få et bedre liv med dem. I enkelte tilfeller er det kjent at bakmennene har tilbudt foreldrene et forskudd på det barnet kommer til å tjene, både for å få foreldrenes aksept, men også for å beholde kontroll over barnet. Noen har blitt kidnappet, men det er antatt at denne gruppen utgjør en liten del av de som er offer menneskehandel.

Andre ofre kan ha blitt utsatt for menneskehandel etter at de ble rekruttert på falske premisser. Det har vært rapportert om at jenter har endt opp innenfor menneskehandel etter å ha blitt lurt av en kjæreste. Falske løfter kan også bli gitt på basis av arbeid. Dette gjelder særlig de som har blitt tvunget inn i kommersielle seksuelle tjenester. Andre som kan lure ofrene inn i menneskehandel er nære slektninger, naboer eller venner. Den nære kontakten mellom menneskehandlere og familiene til barna som blir involvert kan gjøre det vanskelig å sikre samarbeid mellom barnet og familien om å gi informasjon som kan bidra til den rettslige forfølgningen av handlerne.

Ofte vil menneskehandlerne også være del av en større organisert gruppe.

1.2 Tema

Denne oppgaven er delt i to hoveddeler. Den første omhandler definisjonen av menneskehandel og seksuell utnyttelse av barn, særlig i form av prostitusjon og pornografi.

Den andre delen omhandler ofrenes rettslige situasjon og beskyttelsestiltak i Palermo protokollen sett opp mot menneskerettigheter i CRC.

Oppgaven lokaliserer fenomenet menneskehandel i sammenheng med loven(r), med det formål å identifisere definisjoner, særlig definisjonen i Palermo protokollen, samt hva som ligger i denne. Et viktig del vil her være å fastsette hva som ligger i ordlyden seksuell utnyttelse, særlig i sammenheng med pornografi og prostitusjon. Videre søker oppgaven å vurdere beskyttelsestiltak og rettigheter barn har som ofre for menneskehandel, etter Palermo protokollen og CRC. Også andre internasjonale instrumenter vil bidra i tolkningen av rettighetene.

Selv om denne avhandlingen kun omhandler de juridiske aspekter ved menneskehandel og rehabilitering av ofre, er det viktig å understreke at fenomenet menneskehandel bør sees i en større sammenheng. Lovgivning er bare ett av flere elementer for å beskytte ofrene, og effektive lover er på langt nær den eneste løsningen.

Denne oppgaven har som grunnsyn at ofre må og skal behandles som ofre for menneskehandel og ikke kriminelle.

1.3 Avgrensning

Det er kun menneskehandel av barn med prostitusjon og pornografi som seksuell utnyttelse som er tema for denne oppgaven og alle andre former for menneskehandel vil derfor ikke bli behandlet.

Det avgrenses også mot menneskesmugling. Menneskesmugling er definert i FNs tilleggsprotokoll til The UN Convention against Transnational Organized Crime (2000), ved navn The Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air. Artikkel 3 omtaler menneskehandel som *“the procurement, in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit, of the illegal entry of a person into a State Party of which the person is not a national or a permanent resident”*.

Til forskjell fra menneskesmugling inneholder Palermo protokollens definisjon av menneskehandel både en form for tvang/forledelse og en påfølgende utnyttelse av offeret. Mens menneskesmugling forutsetter at migranten har frivillig samtykket til å bli smuglet illegal inn i et land, har ofre for menneskehandel ofte ikke samtykket eller de har blitt med frivillig på falske premisser. Smuglingen opphører også ved ankomst til landet, mens menneskehandel innebærer en vedvarende utnyttelse av offeret. En annen motsetning ved de to fenomenene er at smugling foregår på tvers av landegrenser mens menneskehandel også kan forekomme innenfor et lands territorium.

Det er ofte en sammenheng mellom menneskehandel og menneskesmugling. Fenomenene er overlappende former for kriminalitet men må allikevel ses på som to distinkte kriminelle type handlinger. Fenomenene reguleres også av forskjellig lovgivning.

Hovedfokus i denne oppgaven er barns rettssituasjon. Det vil derfor i liten grad bli skrevet om voksnes rettigheter.

2 Rettskilder og andre kilder

2.1 Fra fødsel til liv – gangen mot juridisk bindende folkerettslige avtaler

Traktater er nedskrevne avtaler mellom stater, som er juridisk bindende. Dette følger av Wien konvensjonen art. 26. Tilsvarende er det med konvensjoner og protokoller.

Deklarasjoner og resolusjoner er også juridiske instrumenter, men disse er ikke juridisk bindende, men er mer et uttrykk for ambisjonene til de deltagende statene.

En stat står fritt til å velge om de vil underskrive en traktat eller ikke. Ved å underskrive traktaten uttrykker staten en intensjon til å ratifisere, godkjenne eller godta traktaten i fremtiden. Signaturen er ikke et samtykke fra statene om at de skal være juridisk bundet av traktaten, men ved å signere den er staten forpliktet til å avstå fra å handle på en måte som ville ha utvasket traktatens hensikt og mål.

For at stater skal bli juridisk bundet av traktaten må den ratifiseres etter intern rett. Stater ratifiserer traktater på forskjellige måter, avhengig av deres juridiske system. Når en stat samtykker i at traktaten skal binde staten juridisk, men staten ikke var delaktig i forhandlinger om traktaten, sier en at staten har tiltrådt traktaten, fremfor at de har ratifisert den. Fremgangsmåten for å tiltre en traktat er tilsvarende som ratifiseringen av en traktat.

Når et visst antall stater har ratifisert eller tiltrådt traktaten er det vanlig å si at traktaten ”enter into force”. Vilklårene for at en traktat skal ”enter into force” er som oftest nedskrevet i forordet til traktaten. Ofte vil vilklåret være at dersom x-antall stater har ratifisert eller tiltrådt traktaten vil traktaten ”enter into force” på et spesifikt nevnt

tidspunkt. Eksempelvis kan nevnes at CRC "entered into force" 2. September 1990 – den 30 dagen etter deponeringen av den 20 statens ratifikasjon eller tiltredelsesdokument. En traktat trer kun i kraft "by force" for de stater som samtykket til traktaten.

Ved signering, ratifisering eller tiltreding til en traktat kan en stat ta enkelte forbehold.

Dette vil bli utformet som en ensidig erklæring og har den hensikt og ekskludere eller modifisere den lovlige effekten av enkelte bestemmelser i traktaten i den respektive stat.

Eksempelvis kom Sverige med en reservasjon hvor de tolket ordlyden "barnepornografi" til kun å omfatte visuelt materiale.⁷

2.2 Hvordan tolke folkerettslige avtaler?

Traktater og andre internasjonale avtaler tolkes gjerne utfra traktatens gjenstand og formål (object and purpose), jf. Wien-konvensjonen art. 31, 1ledd. Disse tolkningsprinsippene har utviklet seg til å bli allment aksepterte tolkningsprinsipper ved traktattolkning, også for land som ikke har ratifisert Wien-konvensjonen.

Folkerettslige instrumenter har gjerne en dynamisk karakter. Når det gjelder den europeiske menneskerettighets konvensjonen har EMD uttalt at konvensjonen er et dynamisk verk som må tolkes ut fra nåtidens forhold, se Tyrer mot Storbritannia, avsnitt 13, hvor EMD uttaler; *"...a living instrument which.. must be interpreted in the light of present-day conditions"*.

Gode grunner taler for at en slik dynamisk forståelse også skal videreføres på andre

⁷ Strengthening – Laws addressing child sexual exploitation, A practical guide, ecpat, 2008, s 13.

internasjonale konvensjoner. Det vil særlig være aktuelt ved konvensjoner som angår områder hvor teknologisk utvikling eller endrede samfunnsforhold utfordrer rettstenkingen som har etablert seg.

2.3 "Soft law"

Praksisen og beslutninger i internasjonale organisasjoner blir gjerne kalt "soft law". Som eksempel kan nevnes resolusjoner eller handlingsplaner fra FN-konferanser. Det er ikke mulig å møte brudd på soft law med tvangstiltak, men i praksis følger stater ofte beslutninger og praksis i internasjonale forum og organisasjoner, fordi det gjenspeiler politisk korrekthet. Det vil være mulig å besvare brudd på soft law med politiske sanksjoner, og noen ganger kan det være like effektivt som juridiske tvangstiltak. Soft law kan derfor til tider være like effektivt som juridisk bindende internasjonal lovgivning.

Denne oppgaven benytter flere steder soft law som tolkningsmoment. Som eksempel kan nevnes FNs Barnekomites "General Comments"⁸. Et annet eksempel på soft law som benyttes i denne oppgaven er FNs General Assembly (generalforsamlingen).⁹ Forsamlingen er det viktigste politikk utformende og representative organ i FN systemet. Det omfatter alle de 193 FN nasjonene, og gir med det et unikt forum for vurderinger og drøftelser av internasjonale problemstillinger.

⁸ Se eksempelvis General Comment nr 5 (2003).

⁹ Som eksempel General Assembly A/55/383/Add.1, nr. 64

2.4 Juridiske avgjørelser og litteratur

Juridiske avgjørelser og dommer vil alltid være viktig og relevant ved tolkning av konvensjoner og annen lovgivning, samt utvikling av en rettsstilstand. Det har i arbeidet med denne oppgaven vist seg vanskelig å finne internasjonale dommer om lovgivningen rundt menneskehandel av barn. Det antas at grunnen til dette er at det påligger medlemslandene av lovgivningen å implementere lovgivning inn i sine nasjonale lover, samt at store deler av lovgivningen inneholder elementer av frivillighet. I tillegg til dette blir forfølgelsen av menneskehandel ofte foretatt på et internasjonalt nivå, mens den rettslige straffeprosessen ofte foregår på et nasjonalt nivå. Det har ikke lyktes å finne noen internasjonale dommer fra internasjonale domstoler på området menneskehandel av barn. Avgjørelser fra domstoler i enkelte land er brukt i oppgaven for å belyse uklarheter i den internasjonale lovgivningen og for å kaste lys over tolkningsmomenter og problemer.

Litteratur om menneskehandel har derimot vært hyppig brukt i denne oppgaven, særlig i arbeidet med å forstå barns rettighetsvern innenfor menneskehandel samt forslag fra internasjonale organisasjoner på hvordan stater bør tolke konvensjoner. Menneskehandel har i de siste årene vært høyt oppe på den politiske dagsorden, noe som har ført til en økning av litteratur om emnet. Oppgaveskriver har funnet at det meste av litteraturen har mest fokus på prosedyrer for å bekjempe og forebygge menneskehandel. Litteraturen har generelt sett lite fokus på barn, men er i stor grad orientert rundt fenomenet menneskehandel og problemstillinger knyttet til dette.

2.5 Nasjonal lovgivning

Flere av konvensjonene og traktatene som er drøftet i denne oppgaven har internasjonal konsensus, og mange stater har ratifisert lovgivningen som blir presentert i denne oppgaven. Det er mulig for stater å komme med reservasjoner under ratifiseringen. I denne oppgaven er det ikke tatt høyde for slike reservasjoner, da oppgavens omfang og tidsperspektiv ikke gir rom for det. En konsekvens kan være at deler av det som er skrevet i denne oppgaven ikke vil være helt korrekt i forhold til stater med reservasjoner, i alle fall ikke under reservasjonspostene deres, da denne kun fokuserer på rettighetsvernet i internasjonale lovgivningen.

2.6 Innhenting av data og statistikk

Opgavens funn er i tillegg til juridiske virkemidler basert på kilder som beskriver fenomenet menneskehandel, derav dens faktiske situasjon, data og statistikk. En stor del av oppgaven omhandler tolkning av definisjonen på menneskehandel av barn i Palermo protokollen. Denne protokollen refererer i protokollens tittel spesielt til kvinner og barn (Especially Women and Children). Det kan derfor være nærliggende å anta at protokollen har ført til å forbedre kvaliteter til initiativer for å forebygge, undertrykke og straffe menneskehandel av barn like mye som den har forbedret initiativer som fokuserer på voksne kvinner. Mye kan derimot tyde på at det ikke har skjedd da flere av programmene og initiativene ikke fullt har tatt innover seg at menneskehandel av barn er et område hvor barn har behov for spesielle tiltak som beskytter dem, utover det voksne har behov for.

Palermo protokollen fremstår også som kjønnsnøytral når det gjelder menneskehandel av barn for seksuelle formål. Til tross for dette ser det ut som mye av forskning som har hatt fokus på barn og ungdom har fokusert på jenter. Det kan virke som om det ikke har vært gjort en god nok innsats for å finne data som omhandler gutter som mottar penger for seksuelle tjenester for deretter å finne ut om de er offer for menneskehandel og hvilke handlinger som skal til for å beskytte dem og bistå dem. En grunn til dette fokuset kan være at de fleste tilfellene som har vært identifisert som menneskehandel av barn i sexindustrien har omhandlet jenter. Det kan også skyldes antagelse, at jenter er utsatt for menneskehandel med et seksuelt formål, mens gutter blir utsatt for andre formål for menneskehandel. Det foreligger derimot noe bevis på at gutter har blitt offer for menneskehandel for seksuelle formål i land som India, men det foreligger lite forskning med fokus på det.¹⁰

3 Hvem er et ”barn”?

I de fleste internasjonale konvensjoner som omhandler barn synes det å være enighet om hvem som er et barn. I CRC fremgår det av art. 1 at ethvert menneske som er under 18 år er å anse som et barn, med mindre relevant nasjonal lovgivning sier at myndighet blir oppnådd tidligere.

¹⁰ Child Trafficking for Sexual Purposes, 2008, Mike Dotteridge, submitted by ECPAT International. S. 16.

Ordlyden myndig er brukt som en beskrivelse på når en person lovlig sett er å anse som fullverdig voksen.¹¹ En som er å anse som voksen i lovens forstand oppnår visse rettigheter i samfunnet som stemmerett, muligheten til å stifte ekteskap, inngå kontrakter og lignende.

Ordlyden i art. 1 er uklar på når barndommen starter, og dette oppklares heller ikke i andre bestemmelser i CRC. Det kan stilles spørsmålsteget ved om du er å anses som et ”barn” ved fødsel, unnfangelse eller et sted mellom unnfangelse og fødsel. Dette er bevisst fra lovgivers side og intensjonen var å unngå å ta stilling til problemstillinger som retter seg mot abort og lignende, da problemstillinger av slik karakter kunne ha truet konvensjonens universelle aksept.¹² De fleste artiklene i CRC kan etter sin ordlyd kun gjelde barn etter fødsel. Til tross for dette, har flere stater funnet det nødvendig å utgi en reservasjon eller erklæring, hvor de understreker sine egne holdninger til det ufødte barn. Som eksempel kan her nevnes Argentina som uttalte i en erklæring at *”Concerning article 1 of the Convention, the Argentine Republic declares that the article must be interpreted to the effect that a child means every human being from the moment of conception up to the age of 18.”*¹³

Definisjoner av ”voksene” varierer fra stater til stater. Dersom en stat definerer en person som voksen før fylte 18 år, kan det ha som konsekvens at vedkommende ikke får den beskyttelse som CRC og andre konvensjoner gir et barn. The Committee on the Rights of

¹¹ Definisjonen er funnet i Compact Oxford English dictionary. www.askoxford.com. Tilgang: 15. Juni 2011.

¹² Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child, 3. Utgave, UNICEF 2007, side 2

¹³ Reservations, Declarations, and Objections relating to the Convention on the Rights of the Child : 07.12.1999.CRC/C/2/Rev.8.

the Child¹⁴ har oppfordret ratifiserende stater til å gå igjennom og harmonisere myndighetsalderen med standarden satt i CRC hvis den er angitt å være under 18 år, samt å gjennomgå eksisterende aldersgrenser på ulike rettsområder. Komiteen uttalte "*The Committee recommends that the State Party enact, as soon as possible, a clear legal definition of the child applicable throughout the country and review existing age limits in various areas, including marriage, child labour and the Penal Code provisions on child sexual abuse, in order to bring them into compliance with international standards.*"¹⁵

Komiteens ønske om en klar og tydelig definisjon av "barn" har kommet til uttrykk ovenfor flere land. Et eksempel er komiteens anbefaling til øystaten Dominica. Her ble det påpekt en forskjell i Dominica sin nasjonale lovgivning mellom et "barn" (under 14 år) og en "ung person" (14- 18 år). Komiteen anbefalte "*..... that the State Party ensure that, despite the current distinction between a child and a young person, both receive the same protection under the Convention.*"¹⁶

Også Palermo protokollen definerer barn som en person under 18 år, jf art. 3 litra d. Protokollen skiller seg derimot fra CRC sin definisjon ved at den er absolutt i sin definisjon av barn. Personer som er offer for menneskehandel er å anse som barn såfremt de er under 18 år, uavhengig av når myndighet oppnås i nasjonal eller internasjonal lovgivning.

¹⁴ Heretter forkortet "CRC komiteen"

¹⁵ Sri Lanka CRC/C/15/Add.207 para. 22

¹⁶ Dominica CRC/C/15/Add.238 para. 20

Hva betyr dette for stater som har ratifisert begge konvensjonene og har nasjonal lovgivning som tilsier myndighetsnivå før 18 år?

CRC inneholder en bestemmelse som regulerer konvensjonens forhold til andre bestemmelser som gir et bedre rettsvern for barn, både i nasjonal lovgivning så vel som i internasjonal lovgivning. Art 41 sier at konvensjonen og dens innhold ikke skal berøre en bestemmelse som i større grad bidrar til virkeliggjøring av barnets rettigheter. Også Palermokonvensjonen inneholder en bestemmelse som regulerer dette forhold. Art 14 sier at ingen ting i protokollen skal påvirke rettigheter, plikter og ansvar stater har under internasjonal lovgivning. Mens CRC retter seg mot alle bestemmelser som gir et sterkere rettsvern, av både nasjonal og internasjonal karakter, retter Palermoprotokollen seg kun mot internasjonal lovgivning. Dette kan ses på som et uttrykk for at Palermoprotokollen kun respekterer en lavere aldersgrense enn 18 år der det følger av internasjonal lovgivning. Hovedregelen i CRC er at en person er et barn så lenge han er under 18 år noe som da må sies å være den internasjonale reglen. Det vil derfor ikke være noe motstrid mellom CRC og Palermoprotokollen på dette punkt. CRCs avgrensning av hovedregelen om at myndighet kan oppnås tidligere må sies å kun gjelde visse områder, som for eksempel at man i enkelte kommuner i Norge har valgt å innføre stemmerett for 16 åringer. Dette betyr ikke at barnekonvensjonen er til hinder for at personer som er ofre for menneskehandel anses som barn i den forbindelse, selv om nasjonal lovgivning sier at myndighetsalder oppnås tidligere. Bestemmelsen skal også ivareta barnets behov for å modnes i overgangen fra å være barn til voksen. Da Palermoprotokollen i sin ordlyd i art. 3,d er så klar vil dette måtte bety at alle personer som er ofre for menneskehandel og er under 18 år må anses for

å være barn uavhengig av hva nasjonal lovgivning sier om når myndighets alderen oppnås på andre lovområder. At man eksempelvis kan ha frivillig sex i Norge når man er 16 år, kan ikke sies å være til hinder for dette. Tilsvarende må det også være i andre Stater. Det må derfor sies at uavhengig av nasjonal lovgivning vil en person under 18 år som er offer for menneskehandel måtte anses som et barn og dermed ha krav på de beskyttelsestiltak og rettigheter som protokollen oppstiller.

En metode som blir brukt av aktører som handler barn er å hevde at de er eldre enn de egentlig er. Det er derfor viktig at alle barn får en fødselsattest ved fødsel. Uten dette er barn generelt mer utsatt for seksuell utnyttelse, da de ikke har noen mulighet til å bevise alderen sin. Uten bevis på alder kan barn bli offer for bl.a. tvangsekteskap før de lovlig sett kan gifte seg, en metode som ofte blir brukt til å handle og prostituere barn.¹⁷ CRC art. 7 oppstiller nå en ubetinget rett til alle barn å få en fødselsattest umiddelbart etter fødsel. Registrering av barnet er statens første offisielle anerkjennelse av barnets eksistens og er derved et uttrykk for barnets individuelle betydning for staten og av barnets rettigheter. Fødselsregistrering er også et viktig element når det kommer til nasjonal planlegging for barn og gir en demografisk base som stater videre kan bygge strategier rundt, som hvor en skal bygge flere skoler, helsevesen og lignende. Uten registrering av fødsler er det også usannsynlig at statene kan ha en nøyaktig oversikt over dødelighet hos barn, noe som er en viktig indikator for å oppfylle en annen rettighet barn har etter CRC, nemlig retten til liv, jf. art. 6.

¹⁷ IRIN, UN office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Bangladesh: Moving towards universal birth registration. 15 juli 2008.

Fødselsattest til barnet kan også være en måte å sikre andre rettigheter barn har, som å bli identifisert under krigssituasjoner eller kidnapping, ved å kunne bevise barnets alder og redusere fare for menneskehandel av barn med eksempelvis prostitusjon eller pornografi som formål.

For å monitorere statenes oppfølging av dette, samt alle andre bestemmelser i CRC opprettet konvensjonen en overvåkningskomite¹⁸. Komiteen fører tilsyn med statenes gjennomføring av sine konvensjonsforpliktelser gjennom behandling av rapporter fra medlemsstatene, samt at komiteen har vedtatt ”General comments” hvor den gir uttrykk for sitt syn på tolkningen av enkelte bestemmelser i konvensjonen. Som eksempel på at komiteen fører kontroll med implementeringen av fødselsattest kan følgende uttalelse trekkes frem;*There is widespread misunderstanding, for numerous reasons, of the purposes of birth registration....The Committee recommends that the State party....conduct information campaigns for the general population explaining the importance and purposes of birth registration*”¹⁹

Det foreligger ingen mulighet for barn til å ha noen individuell klagemulighet til kommisjonen. En av grunnene til dette kan være at mange av bestemmelsene i CRC er relativt vage i sitt innhold, noe som ville ha gjort det vanskelig for komiteen å fastslå hvilke forpliktelser de helt presist pålegger statene.

¹⁸ CRC komiteen jf fotnote 14.

¹⁹ Mozambique CRC/C/15/Add.172, para 34 og 35.

Dersom det er usikkerhet rundt hvor gammel et offer for menneskehandel er, og det er grunn til å tro at offeret er et barn, skal det antas at offeret er et barn.²⁰ Offeret har da krav på de rettigheter et barn som er offer for menneskehandel har krav på, frem til barnets alder er verifisert.²¹

4 Hva er menneskehandel av barn?

Opp gjennom historien har det hersket mye usikkerhet rundt hva som ligger i definisjonen ”menneskehandel”. En klar definisjon er en viktig rettssikkerhetsgaranti og nødvendig for å sikre rettssikkerheten til ofre samt forfølgning av menneskehandlere. Det er også viktig med en klar definisjon for å få satt menneskehandel på det internasjonale kartet.

Bakgrunnen for at det har vært vanskelig å kartlegge hva som er menneskehandel har vært at definisjonen i internasjonal lovgivning har blitt modifisert og forandret hver gang en ny traktat har blitt utformet, noe som kan være et tegn på at det har vært vanskelig å få internasjonal konsensus om definisjonen. Tidligere definisjoner hadde restriksjoner til kun å gjelde hvite kvinner og jenter for umoralske formål (immoral purposes)²², mens nyere definisjoner har fokusert på handel av mennesker med formål i forskjellige utnyttelsesformer. Definisjoner fra nyere tid har også hatt et preg av å være mer kjønnsnøytrale.

²⁰ Jf. bla. CoE against trafficking in Human Beings art. 10 nr. 3

²¹ UNICEF Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking 2006 s. 15

²² The International Agreement for the suppression of the White slave Traffick 1904, art 1.

En annen grunn til usikkerheten rundt definisjonsspørsmålet kan komme av at mange av de kriminelle aktivitetene som faller inn under begrepet ”menneskehandel” allerede er regulert og kriminalisert gjennom andre traktater. Som eksempel kan nevnes handlinger som barnarbeid, tvangsarbeid og menneskesmugling. I slike tilfeller vil ofte forskjellige traktater inneholde eksempler og presiseringer som tar sikte på å regulere forskjellige aspekter av samme aktivitet. Bestemmelsene i de forskjellige traktatene må tolkes og veies opp mot hverandre. Dette er en prosess som kan føre til en utvisking av konseptuelle forskjeller mellom definisjonene. Tilsvarende er menneskehandel en sammensatt kriminell handling som er sammensatt av flere underliggende kriminelle aktiviteter som allerede reguleres i nasjonal straffelovgivning, eksempelvis voldtekt, kidnapping, legemsbeskadigelse, trusler osv.

Da Palermo protokollen kom, ble det mer klarhet i hva som ligger i begrepet ”menneskehandel”. Ved utarbeidelsen av protokollen klarte man å skaffe en bred internasjonal enighet rundt definisjonen. Protokollen er også det første internasjonale instrumentet som krever at stater kriminaliserer handlingen.

I det følgende vil det bli gitt en redegjørelse av mangfoldet i definisjonene som eksisterer. Noen av disse definisjonene har blitt etablert før det internasjonale samfunnet fikk utviklet definisjonen i Palermo protokollen, og grunnet denne oppgavens omfang vil disse definisjonene derfor ikke i særlig grad bli tolket. De er kun med som en illustrasjon på variasjonen i forskjellige definisjoner.

Denne oppgaven slutter seg til definisjonen i Palermo protokollen, som vil bli tolket under punkt 4.1.

4.1 Palermo protokollen

Palermo protokollen definerer menneskehandel i art. 3 og navngir tre vilkår som må være oppfylt for at noe skal kunne karakteriseres som menneskehandel for personer som er over 18 år.

Det må foreligge en handling (akt) i form av en rekruttering, transporter, overføring, husing eller mottak, av offeret. Videre må fornærmede bli kontrollert ved et middel (means) som bruk av trussel, vold eller andre former for tvang – i løpet av rekrutteringen, transporten, overføringen, husingen eller mottaket. Det siste vilkåret er at det må foreligge en etterfølgende utnyttelse av offeret, eller en intensjon om å utnytte, på en eller flere måter (for the purpose of exploitation) Dette er i art. 3 navngitt som utnyttning gjennom prostitusjon eller andre former for seksuell utnyttning, tvangsarbeid eller tjenester, slaveri eller handlinger lik slaveri, trelldom eller fjerning av organer.

Når det gjelder barn er kravene til hva som kan karakteriseres som menneskehandel noe mildere. Det er ikke nødvendig for et barn å ha blitt kontrollert ved bruk av eksempelvis tvang, eller ved å lure barnet i løpet av rekrutteringen, for at barnet skal bli ansett som et offer for menneskehandel. At definisjonen på menneskehandel av barn inneholder mildere

krav enn for voksne kan ses på som en bekreftelse og erkjennelse av at barn har et sterkere vern og spesielle rettigheter under internasjonal lovgivning.

4.1.1 Handlingen

Det første elementet for å kunne definere en situasjon som menneskehandel av barn er at det må foreligge en handling som rekruttering, transporter, husing eller mottak (*Recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt*). I dette ligger det implisitt at barnet må ha blitt forflyttet fra et sted til et annet. På den annen side tilsier ordlyden ”rekruttering” (recruitment) at det er tilstrekkelig at barnet blir rekruttert til utnyttelse og at en forflytning ikke er nødvendig. Utnyttelsen av barnet kan altså skje i samme geografiske område som barnet ble rekruttert. Dersom en leser protokollens definisjonen isolert, er det ikke noe krav om at forflytningen må skje over landegrensene, også forflytning innenfor en nasjon faller inn under definisjonen. Dette vil derimot være en upresis tolkning av bestemmelsen, da protokollen er et supplement til FNs konvensjon om transnasjonal kriminalitet, samt at art. 4 i Palermo protokollen begrenser dens anvendelse til tilfeller som er grenseoverskridende i sin natur og involverer organisert kriminalitet. I dette ligger at menneskehandelen av barnet må foregå i mer enn en stat eller at en betydelig del av handelen har foregått i en annen stat, jf. art 3.2 litra a og b i The UN Convention against Transnational Organized Crime.

4.1.2 Utnyttelsesvilkåret

For at en handling skal anses som menneskehandel av barn må formålet med handlingen være å utnytte barnet på en nærmere bestemt måte.

Å utnytte et barn vil ofte si å bruke et barn for å oppnå en fordel for seg selv. Det kan være en direkte eller indirekte fordel, men begrenser seg ikke til kun å omhandle fordeler av økonomisk karakter. Også utnyttelse av et barn for å oppnå en fordel av ikke-økonomisk karakter, eksempelvis å oppnå en posisjon eller stilling i et miljø, vil kunne gå under utnyttelsesbegrepet.²³

Ordlyden ”utnytte” (exploitation) i forbindelse med menneskehandel er ikke nærmere definert i Palermo protokollen. En språklig forståelse av ordlyden indikerer at å utnytte noen assosieres med harde og fornærmende handlinger av arbeid. Belgisk straffelovgivning definerer begrepet som ”the intent to put somebody to work or permitting the person to be put into work where conditions are contrary to human dignity”²⁴

Utnyttelsesbegrepet vil kunne tolkes dithen at det må begrenses oppad til kun å gjelde dem som naturlig driver virksomhet som kan betegnes som menneskehandel, altså tilbydersiden, og ikke mot kjøperne eller mottakeren av tjenestene. Dette fremgår av HR-2011-1645-A, se punkt. 4.1.3. Men begrepet er mer komplekst enn som så. Det kan også tenkes situasjoner hvor en person kjøper et barn, huser barnet og selv utnytter barnet seksuelt, uten å tilby

²³ Jf. tolkningen av utnyttelsesbegrepet i forhold til den norske strl. § 224, som bygger på Palermo-protokollen art. 3, i Ot.prp. nr 62, 2002-2003, s. 97.

²⁴ UNDOC, Model law against Trafficking in Persons, s 28 og Belgisk straffelov; Act to Amend Several Provisions with a View to Combating More Effectively Trafficking of Human Beings and the Practices of Abusive Landlords, Aug. 25, art. 433.

barnet til andre. Også dette scenariet vil kunne gå underbegrepet ”utnyttelse” og dermed bli rammet av definisjonen om menneskehandel av barn.

Dette er et vanskelig tema som det strides om, men jeg finner støtte i ovennevnte argumentasjon ved å se på handlingsvilkårene, jf punkt 4.1.1. Handlingsvilkårene er selvstendige vilkår noe som vil si at ”mottak” eller ”husing” med det formål å utnytte i seg selv vil kunne statuere menneskehandel. Videre vil også medvirkning til menneskehandel medføre straffeansvar, jf Palermo protokollen art. 5. 2 ledd litra b. Dette i seg selv indikerer at menneskehandel ikke kun er begrenset til tilbydersiden, men også medvirkeren til tilbyderen. Også Norges innføring av forbud mot sexkjøp taler for at Høyesterett her la til grunn en for snever forståelse av utnyttelsesbegrepet. Sexforbudet ble innført som et ledd i forebygging mot menneskehandel og rammer kjøperen av den seksuelle tjenesten, noe som taler for at utnyttelsesbegrepet i forbindelse med menneskehandel ikke kun omfatter tilbyder siden men også mottakeren.

Det fremgår av art. 3 i protokollen at utnyttelsesvilkåret på et minimum er ”*the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practises similar to slavery, servitude and the removal of organs*”. Det fremgår av definisjonen at begrepet ”utnyttelse” (exploitation) inkluderer prostitusjon og andre former for seksuell utnyttelse. Ordlyden dekker også tvangsarbeid eller tjenester, slaveri eller praksis lik slaveri, trelldom eller fjerning av organer. Bestemmelsen er ikke uttømmende, jf. ordlyden ”minimum”.

Ordlyden ”exploitation of the prostitution of others” og ”other forms of sexual exploitation” er ikke nærmere definert i protokollen. Det fremgår av forarbeidene til protokollen at dette er fordi protokollen adresserer utnyttelsen av andre i prostitusjon og andre former for seksuell utnyttelse kun i forbindelse med menneskehandel, og ikke er ment å berøre hvordan stater definerer prostitusjon i sin nasjonale lovgivning.²⁵

Uttrykket ”exploitation of the prostitution of others” er derimot definert i andre internasjonale lover og kan tolkes ved hjelp av disse, eksempelvis kan nevnes The UN Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others (1994). Ordlyden inkluderer tilfeller hvor en person aksepterer penger eller andre former for vederlag mot seksuelle handlinger som et barn må utføre. Ordlyden ”other forms of sexual exploitation” er ikke nærmere definert i annen internasjonal lovgivning, men ordlyden kan tolkes slik at den refererer til pornografi og en rekke andre former for seksuelt misbruk som for eksempel tvangsekteskap.

Det er ikke bare forskjellige former for seksuell utnyttelse som dekkes under definisjonen i Palermo protokollen. Ordet ”utnyttelse” inkluderer også aktiviteter hvor barn blir utsatt for maktmisbruk, tvang eller trelldom, gjennom ordlyden ”forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude”. Også utnyttelse av barn ved fjerning av barnets organer for økonomisk vinning faller inn under utnyttelsesbegrepet.

Palermo protokollen definerer utnyttelsesbegrepet i forbindelse med menneskehandel.

Utnyttelse er definert i lys av seksuell utnyttelse og former for økonomisk utnyttelse assosiert med tvang og slaveri, samt fjerning av organer for økonomisk vinnings hensikt.

²⁵ General Assembly A/55/383/Add.1, nr. 64

En må skille mellom utnyttelse i sammenheng med menneskehandel og andre former for mer akseptert utnyttelse av barn, som barn som arbeider under aksepterte vilkår og type arbeid, eller økonomiske handlinger som involverer barn. I praksis kan det derimot være vanskelig å skille mellom den normale avhengigheten et barn har av en voksen og en situasjon hvor et barn er avhengig av en voksen fordi barnet blir manipulert eller tvunget inn i avhengighetsforholdet. Dette er det også tatt høyde for i Palermo protokollen gjennom ordlyden ”abuse of a position of vulnerability” i art. 3 litra a.

4.1.2.1 Den språklige forskjellen mellom å utnytte og forlede

Det må gjøres et skille ved utnyttelse og det å forlede en annen. Grensedragningen behøver ikke alltid å være helt klar, men en kan tenke seg at personen som sto for den fiktive ekteskapsannonse ikke kan sies å ha utnyttet offeret. Vedkommende kan ses på som en bakmann som har deltatt i forberedelsen. Å bli forledet kan typisk være en kvinne som tror hun skal jobbe som massør, men ender opp å jobbe som prostituert.

En ren språklig forståelse av begrepet “forlede” tilsier at det her dreier seg om å bevisst føre noen bak lyset eller lure noen. I følge forarbeidene til den norske straffeloven § 224²⁶, som bygger på Palermo protokollen art. 3, omfatter begrepet situasjoner hvor det har selvstendig betydning at en annen person psykisk påvirkes til å være med på noe vedkommende ellers ikke ville vært med på.

²⁶ Ot.prp. nr. 62, 2002–2003

4.1.3 Utnyttelsesvilkåret i relasjon til seksuelle handlinger

En rekke frivillige organisasjoner, deltakere fra regjeringer, FN-organisasjoner og andre interessenter, forpliktet seg til et globalt partnerskap mot kommersiell seksuell utnyttning av barn i 1996 på verdenskongressen. Denne forpliktelsen ble manifestert i Stockholm Agenda for Action, hvor det blant annet blir uttalt at: ”*Sexual exploitation of children is a fundamental violation of children’s rights. It comprises sexual abuse by the adult and remuneration in cash or kind to the child or a third person or persons. The child is treated as a sexual object and as a commercial object. The commercial sexual exploitation of children constitutes a form of coercion and violence against children, and amounts to forced labour and a contemporary form of slavery*”.²⁷

Seksuell utnyttning er ansett for å være blant de verste formene for vold mot barn. I 2004 estimerte UNICEF at ca 2 millioner barn ble brukt i sexindustrien hvert år. Organisasjonen anslår at det eksisterer over en million bilder av over 20.000 seksuelt misbrukte barn på internett. Og av disse blir bare ett par hundre barn identifisert. Mange saker om seksuelt misbruk og utnyttelse blir aldri rapportert. Tallet på barn som blir utnyttet kan derfor være betraktelig høyere.²⁸

Også CRC art 34 omhandler seksuell utnyttelse av barn. Bestemmelsen pålegger statene å beskytte barn mot ”alle former for seksuell utnyttning og seksuelt misbruk”, samt å treffe tiltak mot seksuelle overgrep, prostitusjon og bruk av barn i pornografi, jf. bokstav a-c.

²⁷ Declaration, A/51/385, para. 5

²⁸ Council of Europe Convention on the Protection of Children against sexual Exploitation and Sexual Abuse, Explanatory report, CETS No. 201.

Utnyttelsen av barn innenfor prostitusjon og pornografi er tett knyttet til menneskehandel, se art. 35.

Utnyttelsesbegrepet i relasjon til seksuelle handlinger ble drøftet i en dom i Norge. I LB-2010-116526 var saken den at tiltalte hadde betalt for å få samtykke av en person til å ta pornografiske bilder av flere barn i alderen 11-16 år, og vedkommende var tiltalt etter bestemmelsen om menneskehandel, strl. § 224, en bestemmelse som bygger på Palermo-protokollen art. 3 men straffebudet i § 224 går lengre enn protokollen krever. Retten uttalte at ”.....*det ligger utenfor bestemmelsens formål å ramme den ordinære kjøper eller mottaker av seksuelle tjenester. Slike handlinger vil som utgangspunkt ikke innebære ”utnyttelse” i bestemmelsens forstand. Bestemmelsen er utformet med sikte på å ramme den som bruker andre til virksomhet med seksuelt formål, f. eks ved å tvinge noen til å prostituere seg.*” Dommen ble anket til Norges Høyesterett og i HR-2011-1645-A hvor høyesterett drøftet om begrepet ”utnytte” i relasjon til menneskehandel bare var ment å ramme tilbydersiden (den som formidler offeret for menneskehandel til markedet), eller om også personer på mottakersiden kunne tenkes å rammes. Høyesterett kom til at anken måtte forkastet og sluttet seg til lagmannsrettens begrunnelse. Den rådende oppfatningen i Høyesterett i dag kan derfor se ut til å være at det kun er tilbydersiden som rammes av begrepet utnyttelse i relasjon til menneskehandel. Det er grunn til å anta at Høyesterett har lagt til grunn en for snever tolkning av utnyttelsesvilkåret i dommen, jf punkt 4.1.2.

Dommene er en god illustrasjon på hvordan utnyttelsesbegrepet også kan tolkes etter Palermo-protokollen art. 3. Den som kun ved et enkeltstående tilfelle kjøper seksuelle

tjenester av et barn vil kunne tiltales for kjøp av seksuelle tjenester og vil i den forbindelse utnytte barnet for sex, men tilfellet vil trolig ikke falle inn under utnyttelsesbegrepet i relasjon til menneskehandel. Vilåret om handlingen, jf. punkt 4.1.1, vil trolig heller ikke være oppfylt.

Ved tolkningen av ordlyden ”utnytte” i relasjon til seksuelle handlinger og menneskehandling, må en altså tolke utnyttelsesbegrepet opp mot formålet for utnyttelsen. Er formålet og tilby barnet til et marked er utnyttelsesvilkåret ofte klart oppfylt, men dersom formålet er å utnytte barnet seksuelt selv, uten å tilby det til noe større marked er ikke svaret så tydelig. Det kan se ut som om ovennevnte dom argumenterer med at dersom utnyttelsen i relasjon til en seksuell handling, består av et enkeltstående tilfelle vil det kunne gå under andre bestemmelser, som bestemmelser som verner barn mot deltagelse i prostitusjon eller pornografi, se under punkt 4.1.3 nederst på side 22 for nærmere tolkning av dommen.

4.1.4 Skillet mellom kommersiell seksuell utnyttelse og seksuelle overgrep

Det er en forskjell mellom seksuell utnyttelse og seksuelle overgrep, men seksuell utnyttelse kan også være et overgrep. Et seksuelt overgrep av et barn er et inngrep i et barns intimsfære som krenker barnets rett til en trygg og sunn tilværelse. Seksuell utnyttelse av barn vil gjerne ha som hovedmål og bruke eller dra fordel av barnet. Eksempelvis kan nevnes at et barn som tvinges til prostitusjon vil utnyttes som en inntektskilde eventuelt også som en kilde til tilfredsstillelse av et seksuelt behov, samtidig som barnet vil oppleve overgrep i form av seksuell kontakt.

Da denne oppgaven har hovedvekt på seksuell utnyttelse i form av prostitusjon og pornografi, vil det være av særlig interesse å sammenligne kommersiell seksuell utnyttelse med seksuelle overgrep.

Den største og mest utpregende forskjellen er at kommersiell seksuell utnyttelse har et element av gevinst i seg. Gjennom seksuell utnyttelse blir barnet en handelsvare, et seksuelt objekt. Kommersiell utnyttelse av barn kan defineres som; ”*bruken av barn for seksuelle formål mot et vederlag i form av penger eller naturalia, mellom utbytter, mellommann eller agent og andre som profitterer på den seksuelle utnyttelsen av barnet*”.²⁹

Det har vært en tendens til å betrakte transaksjoner mot vederlag i naturalia som en aksept fra barnets side.³⁰ Der seksuell utnyttelse skjer i bytte mot husrom, beskyttelse eller lignende er barnet fortsatt offer for et overgrep. Å si at barnet har akseptert utnyttelsen blir feil.

Det finnes en rekke grensetilfeller mellom hva som er å anse som seksuell utnyttelse og seksuelt misbruk i juridisk forstand. Et eksempel på dette er barneporno. Bilder eller video av seksuelle overgrep mot barn som blir laget for kommersiell bruk karakteriseres som

²⁹ Strengthening – Laws addressing child sexual exploitation, A practical guide, ECPAT, s. 41.

³⁰ Strengthening – Laws addressing child sexual exploitation, A practical guide, ECPAT, s. 40.

kommersielt seksuell utnyttelse. Men selv om barnepornoen ikke er laget for kommersielt bruk kan den fort ende opp som byttehandel mot annen barneporno.³¹

For å finne ut hva som ligger i ordlyden ”seksuell utnyttelse” vil en måtte se på hva de enkelte formene for seksuell utnyttelse innebærer. I det følgende vil ordlyden bli tolket i sammenheng med de ulike formene for seksuell utnyttelse, barnepornografi og prostitusjon.

4.1.5 Betydningen av seksuelt samtykke og aksept av seksuell utnyttelse

I noen land blir barn som har nådd en alder hvor de lovlig sett kan samtykke til seksuelle aktiviteter også ansett som myndige nok til å ta arbeid i yrker hvor de blir utnyttet seksuelt sett, eksempelvis prostituert. De fleste land definerer denne alderen til å være et sted mellom 12 og 18 år. Dette kan føre til situasjoner hvor barn under 18 år, men som er over den lavalder hvor en kan samtykke til seksuelle aktiviteter, og som samtidig blir utsatt for menneskehandel og tvunget til prostitusjon ikke blir fanget opp.

I de fleste land er det satt en minimumsalder hvor barn er anset ute av stand til å samtykke til seksuell aktivitet med andre. Definisjonen av seksuell utnyttelse av barn inneholder alle seksuelle handlinger med et barn under en viss alder, selv når det var eller ser ut til å ha vært med samtykke fra barnet. Følgelig vil seksuelle handlinger med et barn under den seksuelle lavalder automatisk holde gjerningsmannen kriminelt ansvarlig.

³¹ Questions & Answers about commercial sexual Exploitation of Children. ECPAT International 2001 – 4 edition 2008.

Som tidligere skrevet, er et barn definert som enhver person under 18 år, med mindre relevant lovgivning sier at myndighet blir oppnådd tidligere, jf. CRC. Ordlyden myndighet er brukt som en beskrivelse på når en person lovlig sett er å anse som fullverdig voksen.

CRC Komiteen har understreket betydningen av å sette en lavalder hvor barnets samtykke ikke er å anse som gyldig. Barnet har altså ikke personell samtykkekompetanse. Komiteen henviser i en av sine uttalelser til behovet for å sette en nedre aldersgrense for seksuelt samtykke og ekteskap. Videre i uttalelsen fremgår det at ”*These minimum ages should be the same for boys and girls (article 2 of the Convention) and closely reflect the recognition of the status of human beings under 18 years of age as rights holders, in accordance with their evolving capacity, age and maturity (arts. 5 and 12 to 17).*”³²

CRC er ikke preskriptiv på når barnet skal gis rett til å samtykke til seksuelle aktiviteter. En slik lavalder bør ses i sammenheng med barnets rett til en gradvis utvikling, og mot prinsippet om barnets beste, både hva angår interesser, helse og maksimal utvikling. Komiteen har foreløpig ikke anbefalt en bestemt spesifikk alder for når et barn kan samtykke til seksuelle handlinger, men den har foreslått at alderen bør heves. I Indonesia var aldersgrensen for samtykke 12 år, noe komiteen anså å være for lavt.³³ Også tilfeller hvor barn kan gi sitt seksuelle samtykke ved 14 års alderen har komiteen uttrykt bekymring, og de uttalte; “... *the Committee is concerned at the rather low age for sexual*

³² General Comment No. 4, 2003, avsn. 9

³³ Indonesia CRC/C/15/Add.223, para. 81

consent (14 years), which may not provide adequate protection for children older than 14 years against sexual exploitation.”³⁴

Dersom et barn kan samtykke til seksuelt samvær, blir spørsmålet om barnet også kan samtykke til å bli seksuelt utnyttet gjennom prostitusjon eller pornografi i forbindelse med menneskehandel.

Dersom en person blir ansett for å være et barn, kan ikke barnet samtykke til å bli utnyttet. Dersom personen er ”myndig” nok til å samtykke til seksuelle aktiviteter, blir ikke personen lenger ansett som et ”barn” i den forbindelse med frivillige seksuelle aktiviteter. Dette er en naturlig del av konseptet med seksuell lavalder. Etter Palermo protokollen blir svaret noe annet. Protokollen definerer barn som enhver person under 18 år, jf. art. 3 bokstav C, uavhengig om myndighet blir oppnådd tidligere etter nasjonal lovgivning. Dette kan tolkes dithen at Palermo protokollen ikke anerkjenner at personer under 18 år kan oppnå en seksuell myndighetsalder tidligere enn fylte 18 år, og derfor, i forbindelse med menneskehandel problematikk, ikke kan samtykke til at en annen person seksuelt utnytter barnet. Et annet moment ved dette er at dersom en kommer frem til at en person har blitt utnyttet ligger det også i dette at personen ikke reelt sett har samtykket til de handlinger personen har blitt utsatt for.

Palermo protokollen sier også uttrykkelig at et samtykke til å bli utnyttet i forbindelse med menneskehandel er irrelevant der de tvangsmessige metodene opplistet i protokollens art. 3

³⁴ Island CRC/C/15/Add.217, para. 38

a, har blitt benyttet, jf. bokstav b. Dette gjelder også for barn, i tilfeller hvor det ikke har blitt brukt noen tvangsmessige metoder, da det ikke er noe vilkår for å anse et barn som offer for menneskehandel, at det har blitt brukt tvangsmessige metoder, jf. bokstav c. Jeg finner støtte for dette i den norske dommen Rt 2006 side 111, hvor problemstillingen om barns samtykke til å bli utnyttet seksuelt var oppe.

Saken gjaldt spørsmålet om to menn kunne straffes for grov menneskehandel til prostitusjonsformål etter den norske straffeloven § 224, som går lengre enn, Palermo protokollen art. 3. Mennene hadde organisert prostitusjon for seks unge kvinner, hvorav en var under 18 år, som de hadde rekruttert i Estland av en tredje person. Om samtykke fra en mindreårig uttaler Høyesterett at ”...*For en mindreårig er holdningen den at den mindreårige på grunn av sin lave alder ikke har tilstrekkelig evne eller modenhet til å avgi noe samtykke selv om gjerningsmannen ikke har benyttet seg av noen tvangsmidler.*”

5 Andre former for seksuell utnyttelse (other forms of sexual exploitation) - særlig om barneporno

Med ”sexual exploitation” i Palermo protokollen art 3 a. menes blant annet bruk av barn for å lage porno, men begrepet kan også innebære tilfeller hvor barn blir utnyttet til tvangsekteskap. Eksempelvis kan nevnes tilfeller hvor en agent overtaler barnet til å bli med dem i den falske tro at han eller hun skal få en jobb. I stedet blir barnet gitt til en mann eller dame og tvunget til ekteskap. Agenten mottar et vederlag selv om barnet ikke skal bli

brukt til kommersiell utnyttelse. Alle kjente saker om dette siden 2001 har dreid seg om barn som har vært jenter.³⁵ I denne oppgaven vil det derimot kun bli fokusert på barnepornografi.

Barnepornografi har blitt viet oppmerksomhet i de fleste internasjonale definisjoner av menneskehandel og seksuell utnyttelse.³⁶ Fenomenet eksisterer fordi det er en etterspørsel etter det og etterspørselen etter materiale av barn dyrker en etterspørsel til å produsere materiale som involverer seksuelt misbruk og utnyttelse av barn. Både de som produserer samt de som forbruker slikt materiale bidrar til den seksuelle utnyttelsen av barnet.

Det er flere måter barn kan bli utnyttet på i pornografien. Et barn kan bli lurt eller tvunget til å delta i seksuelle handlinger for pornografi. Det kan også være tilfeller hvor bilder blir tatt av et barn, uten barnets viten, som del av en prosess i den seksuelle utnyttelsen. Bildene blir da ofte solgt, byttet eller distribuert på andre måter.

Pornografisk materialet er ofte brukt av barnemisbrukere til å redusere hemninger hos barn og til å formidle at seksuelle handlinger mellom barn og voksne er akseptabelt, fint og normalt. Det er ikke uvanlig at barn som blir utnyttet til pornografi i etterkant blir presset, truet eller pengeutpresset av produsentene.

³⁵ Child Trafficking for sexual purposes, 2008. Mike Dotteridge, submitted by ECPAT International. S. 9.

³⁶ Se eksempelvis CRC art. 4, ILO Convention art. 3, OPSC art. 2 litra c.

5.1 Det Internasjonale rammeverket

Barneporno er omhandlet i et vidt spekter av internasjonal lovgivning³⁷.

CRC art. 4 pålegger medlemslandene å handle for å motvirke utnyttelsen av barn i pornografisk materiale og opptredener. ILO Convention 182 karakteriserer ”the use, procuring or offering of a child.....for the production of pornography or for pornographic performance” som en av de verste formene for barnearbeid, se art. 3.

5.1.1 OPSC’s definisjon og det konstituerende element av det internasjonale lovbudet mot barneporno

Optional protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, child prostitution and child pornography³⁸ definerer barneporno som ”...any representation, by whatever means, of a child engaged in real or simulated explicit sexual activities or any representation of the sexual parts of a child for sexual purposes”, se art 2 litra c.

Barnepornografisk materiale begrenser seg ikke bare til video presentasjon, men kan forekomme i en rekke forskjellige former. Ved ordlyden ”by whatever means” inkluderer protokollen alle former for pornografi, derav lyd og skrevet materiale som kan distribueres i magasiner, bøker, tegninger, video på mobiler og datamaskiner.

Det er vanlig å dele pornografi inn i to typetilfeller. Porno som involverer nakenhet og forførende bilder av barn, men som ikke er av eksplisitt seksuell karakter og pornografi

³⁷ Se f. Eks Council of Europe Convention on Cybercrime art. 9
CRC art. 4 og 34, ILO Convention 182 art. 3, OPSC art. 2.

³⁸ Heretter kalt OPSC

som representerer bilder av barn i seksuell aktivitet.³⁹ Dette fremkommer i definisjonen til OPSC gjennom ordlyden ”Engaged in real simulated explicit sexual activities” og ”or any representation of the sexual parts of a child for sexual purposes”.

De handlingene som etter protokollen anses som ulovlig i relasjon til barnepornografi er opplistet i art. 3 nr 1 litra c. Bestemmelsen sier at det er ulovlig å produsere, distribuere, spre, importere, eksportere, tilby, selge eller være i besittelse av barnepornografi.

5.1.1.1 ”Engaged in real simulated explicit sexual activities...”

Det kan argumenteres for at ordlyden ”explicit” bør tillegges en vid tolkning, tilsvarende den vi finner i Council of Europe Convention on Cybercrime.⁴⁰ Ordlyden vil da omfatte følgende handlinger; Alle typer samleie, oralt, analt og kjønnsorgan mot kjønnsorgan, mellom barn og voksen av samme eller motsatt kjønn. Forskjellige former for seksuell kontakt mellom barnet og et dyr. Onanering. Sadistisk eller masokistisk mishandling i en seksuell kontekst og vellystig utstilling eller eksponering av kjønnsorganet. Om handlingen var simulert eller ikke bør være uten betydning.⁴¹

³⁹ Strengthening – Laws addressing child sexual exploitation, A practical guide, ECPAT s. 74.

⁴⁰ Heretter kalt CoE on Cybercrime.

⁴¹ CoE Convention on the Protection of Children against sexual exploitation and sexual abuse, Explanatory report nr 143.

5.1.1.2 "...or any representation of the sexual parts of a child for sexual purposes"

Materiale som representerer det seksuelle området av/til et barn faller inn under den internasjonale definisjonen på barneporno når det foreligger "sexual purpose". Dette kan eksempelvis være et fotografi av det seksuelle området til et barn som er produsert for akademiske formål og forskningsgrunner.

5.1.2 Må det være materiale av ekte barn eller dekker ordlyden "barneporno" også virtuelle barn?

Barnepornografi strekker seg lenger enn kun til å inkludere materiale av levende barn. Også kunstig skapte bilder faller inn under begrepet barneporno. En kan eksempelvis finne virtuelt skapte bilder, der av digitale bilder eller bilder som består av en blanding av barn og voksne mikset sammen til en person. Denne typen materiale innebærer ikke et direkte misbruk av et barn, men FNs Commission on Human Rights advarer mot å undervurdere fenomenet. Kommisjonen uttaler at en ikke skal undervurdere effekten slikt materiale kan ha i forhold til å normalisere bilder av seksuelle overgrep mot barn og stimulere til seksuell utnyttelse av barn.⁴²

5.1.3 Barnepornografi på internett

FNs Commission on Human Rights advarte i 2005 mot den nye utviklingen i området barnepornografi på internett og dens sammenheng med menneskehandel av barn.⁴³

⁴² E/CN.4/2005/78, 2005 para 22.

⁴³ Samme kilde som fotnote 42, para 25.

Barnepornografi spres ofte gjennom internett og hyppigheten rundt dette har vist seg å kreve spesielle tiltak for å bekjempe. The Council of Europe's Convention on Cybercrime, særlig art 9 e, og Convention on the Protection of children against sexual exploitation and sexual abuse, art 20 e, omhandler besittelse av barneporno på datamaskiner.

CoE on Cybercrime inneholder en mer omfattende definisjon av barneporno enn OPSC. Artikkel 9 i CoE on Cybercrime adresserer data genererte bilder og bestemmelsen sier i nr 2. at ordlyden "barneporno" skal omfatte pornografisk materiale som visuelt forestiller en mindreårig, eller en person som ser ut til å være mindreårig, med seksuell oppførsel (a minor engaged in sexually explicit conduct..... a person appearing to be.....) – litra a og b, eller realistiske bilder som representerer en mindreårig som deltar i seksuelle handlinger, jf. litra c.

En mindreårig er en person under 18 år, men konvensjonen tillater stater å ha en lavere aldersgrense, men ikke lavere enn 16 år, jf. art. 9 nr 3. Ordlyden "visuelt forestiller" omfatter data lagret på en diskett eller på en annen elektronisk lagringsplass.⁴⁴ Ordlyden "explicit" omfatter følgende handlinger; Alle typer samleie, oralt, analt og kjønnsorgan mot kjønnsorgan, mellom barn og voksen av samme eller motsatt kjønn. Forskjellige former for seksuell kontakt mellom barnet og et dyr. Onanering. Sadistisk eller masokistisk

⁴⁴ CoE on Cybercrimes Explanatory Report avsn. 99

mishandling i en seksuell kontekst og vellystig utstilling eller eksponering av kjønnsorganet. Om handlingen var simulert eller ikke bør være uten betydning.⁴⁵

For de tre typetilfellene opplistet i litra a-c og ovenfor er den juridiske beskyttelsen litt forskjellig. Det første tilfellet fokuserer mer direkte på beskyttelse mot overgrep mot barn. De andre og tredje tilfellene sikter på å gi beskyttelse mot atferd som ikke nødvendigvis skader barnet/personen som er avbildet i materialet da det kanskje ikke er et ekte barn, men kan bli brukt til å oppmuntre eller forføre barn til å delta i slike handlinger, og dermed utgjør en del av en subkultur av barnemishandling.

Videre oppfordrer konvensjonen i art. 9 at stater gjennomfører tiltak som kriminaliserer følgende handlinger; (a) produserer barnepornografi for det formål å distribuere det gjennom en datamaskin, (b) tilby eller gjøre tilgjengelig barnepornografi via et datasystem, (c) distribuere eller overføre barnepornografi via et datasystem, (d) anskaffelse av barnepornografi via et datasystem for seg selv eller for en annen; (e) inneha barnepornografi i et datasystem eller på en datamaskin-datalagring medium.

⁴⁵ CoE Convention on the Protection of Children against sexual exploitation and sexual abuse, Explanatory report nr 143.

5.1.3.1 Tilegnelsen av porno gjennom internett – Særlig om problemstillinger rundt ordlyden ”besittelse” av barnepornografi

Det foregår en debatt rundt hva som utgjør ”besittelse” i forhold til materiale på datamaskiner, og behovet for å etablere et lovverk rundt straffbare handlinger for tilgang til, visning av og nedlastning av barneporno, har reist nye problemstillinger.

Det er uenighet rundt hva som ligger i ordlyden ”besittelse” og en gjennomgang av rettspraksis viser at problemstillingen er den samme i flere land. Problemstillingen kom på spissen i den amerikanske saken; State vs. Tucker. Tiltalte, Tucker, anførte at han ikke var skyldig i besittelse av barneporno fordi pornobildene bare var midlertidig vist på datamaskinen hans og at han ikke hadde noen hensikt å lagre dem. Tucker argumenterte også med at den automatiske prosessen på maskiner, som lagret thumbnail til en midlertidig internett fil, ikke kunne bli holdt mot brukeren av datamaskinen. Retten kom til at tiltalte hadde kontroll over filene i hans nettleser og at det var nok til å konstituere besittelse. Det ble lagt vekt på statens ekspertvitne som uttalte at et bilde i en cache fil kunne bli vedlagt i en e-post, publisert på en nyhetsgruppe eller laget kopi av. Retten uttalte at ”Tucker.....intentionally sought out and viewed child pornography knowing that images would be saved on his computer. Tucker may have wished that his web browser did not automatically cache viewed images on his computer’s hard drive, but he vonvedes he knew that the pornography was being saved, if only temporarily, on his computer. Since he knew his browser cachedthe image files, each time he intentionally sought out and viewed

child pornography with his web browser he knowingly acquired and possessed the images”⁴⁶

Standpunktet retten tok i denne saken fikk ikke konsensus i amerikanske domstoler. I saken mellom Commonwealth of Pennsylvania vs. Anthonio Diodoro, ble tiltalte ikke dømt for besittelse av barneporno. Retten fant at det ikke hadde blitt bevist at tiltalte bevisst hadde besittet barneporno på datamaskinen sin, fordi bildene var automatisk lagret i en midlertidig fil. Retten uttalte at for at vilkåret ”besittelse” skulle være oppfylt, var aktiv nedlastning til datamaskinens hard disk nødvendig.⁴⁷

Også i norsk rett har besittelsesvilkåret vært oppe for drøfting, da i forhold til straffelovens § 204 første ledd. I RG 2004 s. 6889 var en mann tiltalt for å ha tilegnet seg besittelse av barneporno via internett på et musikkorps sin datamaskin. Tiltalte ble frikjent av lagmannsretten da retten under tvil fant at automatisk nedlastning av barnepornografi på midlertidige internettfiler må regnes for å ligge utenfor det lovgiver mente å legge i ordlyden ”besittelse”. Dommen la stor vekt på lovens forarbeider og at situasjonen med internett og automatisk lagring ikke ble tatt opp der.

⁴⁶ United States v. Tucker, s. IV. US Court of appeals for the Tenth Circuit. 16 september 2002. Tilgang til nettside 22 juni 2011 fra <http://www.wings.buffalo.edu/law/bclc/web/apptuckerposs.html>

⁴⁷ Commonwealth of Pennsylvania vs. Anthoni Diodoro, Superior Court of Pennsylvania (US). 2. Nov. 2006. Tilgang til nettside 24 juni 2011. <http://www.courts.state.pa.us/OpPosting/Supreme/out/J-91-2008mo.pdf>

Motsatt var det i LE-2002-242. Saken gjaldt to samboere som var tiltalt for utuktig omgang med mindreårig. Mannen ble også dømt for uaktsom besittelse av barneporno på sin datamaskin. Lagmannsretten ser ut til å ha lagt vekt på formålet med straffeloven (å kriminalisere handlinger som har med barnepornografi å gjøre), tungtveiende samfunnshensyn særlig på bakgrunn av den teknologiske utviklingen med internett. Retten la mindre vekt på forarbeidene.

6 Seksuell utnyttelse: Prostitusjonen av andre (The exploitation of the prostitution of others)

Barneprostituasjon skjer når noen tjener på kommersielle handler av seksuelle tjenester fra barn. Betalingen er ikke nødvendigvis i form av penger, det kan også forekomme betaling i form av mat, husly, trygghet og lignende. Barneprostituasjon er ofte del av organisert kriminalitet, enten gjennom en hallik eller gjennom store organiserte kriminelle nettverk.⁴⁸ Barneprostituasjon er et globalt fenomen som eksisterer fordi det er en etterspørsel etter det. Barn brukt i prostituasjon kan fort ende opp i pornografi eller pornografiske opptredener. Det er også en link mellom barneprostituasjon og sexturisme.

⁴⁸ Strengthening Laws addressing child sexual exploitation, A practical Guide, ECPAT s. 56

Forskning viser at når sex-kjøpere skal plukke ut en jente, er de mest vanlige preferansene at jenta er ung, frisk i utseende og annerledes. Med ung menes i denne sammenheng 15-20 år.⁴⁹

6.1 Internasjonalt juridisk rammeverk

Etter CRC må alle stater som har ratifisert konvensjonen beskytte barn mot utnyttelse i form av prostitusjon, jf. art 34. Barneprostitusjon er ikke definert i konvensjonen. Heller ikke ILO Convention 182 eller The trafficking protocol definerer hva barneporno er, men begge konvensjonene setter prostitusjon som en av de verste formene for barnearbeid.

Den første internasjonale definisjonen på barneprostitusjon kom med OPSC. I art. 2 blir barneprostitusjon definert som "the use of a child in sexual activities for remuneration or any other form of consideration." I tillegg kreves følgende handlinger kriminalisert; "offering, obtaining, procuring or providing a child for child prostitution".

6.2 Det internasjonale vernet i OPSC

6.2.1 Seksuelle aktiviteter som omhandles av OPSC art 2

Gode grunner taler for en utvidende tolkning av ordlyden "seksuelle aktiviteter" (Sexual activities). Ved en videst mulig tolkning av ordlyden vil flest mulig handlinger dekkes og potensielt bli kriminalisert. Dette vil igjen bidra til å styrke vernet for barn som prostituerer seg ved at personer som ønsker å kjøpe seksuelle handlinger av barn ikke får noen

⁴⁹ Child Trafficking for Sexual Purposes, ECPAT 2008 s. 21.

muligheter til å tilfredsstille sine ønsker ved noen form for handling. Hvis en får redusert etterspørselen etter handlingene, vil også handel av barn gradvis minske.

Ordlyden ”seksuelle aktiviteter” bør inkludere samleie, seksuell berøring, oralt samleie og masturbering. Enkelte organisasjoner, som ECPAT, har også tatt til ordet for at seksuell posering og andre handlinger som ikke innebærer berøring, skal inngå i ordlyden. De argumenterer med at dette vil bidra til større grad av beskyttelse mot at barn blir utnyttet.

På den annen side er det de lege ferenda, ikke ønskelig at alle handlinger skal omfattes av begrepet. Dette vil kun føre til en utvisking av begrepet og vanskeliggjøre tolkningen av det. En konsekvens av dette vil igjen være at barn får et dårligere vern enn dersom en inkluderer alle aktiviteter som om mulig allerede går inn under andre definisjoner. Se også punkt 14.

6.2.2 Vederlag eller godtgjørelse – det kommersielle element av utnyttelse (Remuneration or Consideration, art 2.)

Med ordlyden vederlag menes som oftest vederlag i form av penger, mens godtgjørelse gjerne vil innebære betaling i form av naturalia som mat, husly, dop, kontantkort til mobil og lignende. Ordlyden ”vederlag eller andre former for godtgjørelse” bør inkludere enhver form for betaling eller belønning. Det bør ikke være av avgjørende betydning hva slags vederlag/godtgjørelse som har blitt gitt barnet for de seksuelle tjenestene.

Om motytelsen til den seksuelle tjenesten har blitt gitt bør ikke være av stor betydning, det viktige er at prostitusjonen har blitt gjennomført. Også lovet, men ikke utvekslet belønning, bør dekkes av ordlyden ”vederlag eller andre former for godtgjørelse”. ECPAT argumenterer for en tilsvarende tolkning⁵⁰

6.2.3 Forbrytelser som er dekket under OPSC

Etter OPSC art 3. 1 ledd, må ratifiserte stater kriminalisere enkelte handlinger, uavhengig om de er begått innenlands eller internasjonalt, på individuell basis eller som del av en organisert gruppe. Disse handlingene er å tilby, levere eller motta seksuelle tjenester av et barn, uavhengig av metode, jf. art. 3.1 ledd litra a. I art. 2 litra b, spesifiseres det at når det gjelder barneprostitusjon skal alle handlinger som å tilby, å innhente, å anskaffe eller å gi et barn til barneprostitusjon, kriminaliseres.

Ordlyden ”tilby” (offering) kan tolkes som å spørre om noen ønsker å betale for å ha sex med et barn. Det kan også innebære å markedsføre muligheten for å ha sex med et barn mot vederlag. Det er ingen begrensning på hvordan et tilbud kan fremsettes. Det kan være verbalt, via mobiltelefon, internett, aviser eller andre former for kommunikasjon.

Forbudet mot å innhente et barn for prostitusjon retter seg mot den tredje part, altså den som ønsker et barn for seksuelle tjenester. Ordlyden ”innhente” (Obtaining) retter seg mot handlingen; å oppsøke, kreve eller forespørre seksuelle tjenester av barnet.

⁵⁰ Strengthening Laws – addressing child sexual exploitation, A practical Guide, ecpat 2008 s. 61.

Ordlyden ”anskaffe” (Procuring) vil typisk rette seg mot halliken eller pimpen. Med ”anskaffe” menes å arrangere så et barn blir gjort tilgjengelig for kunder. Dette kan eksempelvis gjøres ved å kjøpe et barn av noen. En annen situasjon som typisk vil falle inn under ordlyden vil være å arrangere så et barn blir sendt til å sted for å bli seksuelt utnyttet.

Dersom en gjør et barn tilgjengelig for seksuell utnyttelse til noen som forespør det, vil det være en handling som faller inn under ordlyden ”å gi” (Providing). Dette kan eksempelvis skje ved at foreldre eller slektninger selger et barn til et bordell eller en som har som formål å utnytte barnet seksuelt, og som gjør barnet tilgjengelig for kunder.

7 Andre Internasjonale definisjoner

7.1 Convention on the Rights of the Child⁵¹ og Optional protocol on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child prostitution and Child pornography

CRC er viktig som tolkningsmoment når det kommer til barn som er offer for menneskehandel sine rettigheter, da konvensjonen inneholder grunnleggende menneskerettigheter for barn. Det er kun to stater i verden som ikke har ratifisert konvensjonen – USA og Somalia. Begge statene har derimot underskrevet konvensjonen, noe som ofte er et uttrykk om å ratifisere konvensjonen i fremtiden.

⁵¹ Heretter forkortet CRC

CRC definerer ikke hva som ligger i termen ”menneskehandel”, men konvensjonen fastsetter i art. 35 at alle ratifiserende stater skal treffe egnede tiltak nasjonalt, bilateralt og multilateralt, for å forhindre bortføring, salg eller handel av barn, uavhengig formål og form. Bestemmelsen fungerer som et sikkerhetsnett for beskyttelse av barn som står i fare for bortføring, salg eller smugling. Videre beskytter art. 11 mot at barn ulovlig blir ført ut av landet samt at barnet ikke føres tilbake fra utlandet, art. 21 fastsetter at internasjonal adopsjon ikke må medføre utilbørlig økonomisk gevinst og art. 32 beskytter barn mot økonomisk utbytting eller skadelig arbeid. Videre beskytter art. 34 barn fra å bli brukt i sexhandel og art. 36 beskytter barn fra alle former for utnyttning. Art. 35 vil også yte beskyttelse til barn som er utsatt for bortføring, salg eller handel som ikke er dekket av de andre nevnte bestemmelsene. En kan med det si at art. 35 fungerer som en dobbel beskyttelse for barn, da de allerede har beskyttelse etter ovennevnte artikler.

Art 34 i CRC omhandler barns rett til å bli beskyttet mot alle former for seksuell utnyttelse, inkludert prostitusjon eller bruk av barn i pornografi. Beskyttelsesvernet ble styrket av Optional protocol on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child prostitution and Child pornography. CRC komiteen har en rekke ganger uttrykt bekymring for seksuell utnyttelse av barn innenfor lønnsomme yrker som prostitusjon og pornografi.⁵² Flere av anbefalingene CRC kommisjonen kom med i denne sammenheng ble nedskrevet i Optional protocol on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child prostitution and Child

⁵² Se eksempelvis Kypros CRC/C/15/Add.205, para 55 – Peru CRC/C/PER/CO/3, para. 67 eller Thailand CRC/C/THAI/CO/2, para 73.

pornography.

I 2002 trådte Optional protocol on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child prostitution and Child pornography i kraft. Protokollen krever at ratifiserende stater treffer tiltak for å kriminalisere og straffeforfølge alle former for salg av barn, og styrker dermed vernet barn har etter CRC art. 35.

Optional protocol on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child prostitution and Child pornography nevner ikke menneskehandel eksplisitt i tittelen, men i forordet til protokollen blir det uttrykt bekymring for ”the significant and increasing international traffick in children for the purpose of sale of children, child prostitution and child pornography.” Det blir videre fastslått i art. 3 at medlemsstatene skal forhindre former for misbruk som blir assosiert med menneskehandel, uavhengig om de er begått nasjonalt eller internasjonalt, av et individ eller som en organisert gruppe.

8 Noen Regionale definisjoner av menneskehandel

8.1 Council of Europe convention on Action against Trafficking in Human Beings (2005)

Denne Europeiske konvensjonen definerer menneskehandel av barn i art. 4. Definisjonen er utformet likt som definisjonen i Palermo protokollen art. 3, men skiller seg ut ved at den også gjelder handel av barn hvor barnet ikke blir forflyttet transnasjonalt.

Handlingene som inngår i konvensjonens definisjon er rekruttering, transportering, overføring, husing eller mottak av barn. Definisjonen søker ved dette å omfatte alle sekvenser som fører til utnyttelse av ofrene.

Da konvensjonen ble utformet ble det sett på bruken av ny informasjonsteknologi innenfor menneskehandel. Utvalget kom fram til at den eksisterende definisjonen allerede dekket bruken av ny informasjonsteknologi gjennom ordlyden ”rekruttering”. Utvalget påpekte at definisjonens referanse til rekruttering dekker all rekruttering, uavhengig av rekrutteringsplattform.⁵³

Hva angår ordlyden ”transportation” fremgår det av konvensjonens forklarende rapport⁵⁴ at det ikke er noe krav at transporten går over landegrenser. Også transport innenfor

⁵³ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Explanatory report (Cest. No 197) nr. 79.

⁵⁴ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Explanatory report (Cest. No 197) nr. 80

landegrenser faller inn under ordlyden. I tilfeller hvor transporten går utover landegrenser er det uten betydning om immigrasjonen har vært lovlig eller ikke.

For en mer utførlig tolkning av definisjonen, se tolkningen av Palermo protokollens definisjon under punkt 4.1.

8.2 Inter-American Convention on International Trafficking in Minors (1994)

Den Inter-Amerikanske konvensjonen art. 2 litra b, definerer internasjonal menneskehandel av mindreårige som *”the abduction, removal or retention, or attempted abduction, removal or retention, of a minor for unlawful purposes or by unlawful means.”*

I ordlyden ”unlawfull purposes” ligger bla. prostitusjon og utnyttelse for seksuelle formål.

Konvensjonen ble kun blitt ratifisert av sentral- og sør-Amerikanske stater. Disse statene har senere tilsluttet seg Palermo protokollens definisjon av menneskehandel av barn. Det kan derfor argumenteres med at den Inter-Amerikanske konvensjonens definisjonen har blitt utvasket av definisjonen i Palermo protokollen.

8.3 SAARC Convention on Preventing and Combating Trafficking in Women and Children for Prostitution (2002)

Konvensjonen begrenser seg til kun å gjelde land som er medlem av Sør Asia Association for Regional Cooperation (SAARC)

Konvensjonens art. 1 nr 3 definerer menneskehandel som *”the moving, selling or buying of women and children for prostitution within and outside a country for monetary or other considerations with or without the consent of the person subjected to trafficking”*.

9 Organisasjoners definisjoner

9.1 UNICEF Guidelines on the protection of Child Victims of Trafficking

Retningslinjene ble først gitt ut i 2003, men ble revidert og oppdatert i 2006. De gjelder alle barn som har vært utsatt for menneskehandel, uavhengig formålet for handelen og om handelen skjedde nasjonalt eller internasjonalt.

I retningslinjene defineres menneskehandel av barn som *”the act of recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of a child for the purpose of exploitation of the use of illicit means, either with or outside a country.”*

Definisjonen refererer til Palermo protokollen art 3 og the Council of Europe convention art. 4. Det må derfor antas at formålet med definisjonen er å harmonisere de små forskjellene på definisjonene i protokollen og konvensjonen.

Retningslinjene er ikke rettslig bindene og stater har ikke vært aktive med å implementere dem i deres lovgivning.⁵⁵

9.2 Europol Convention

Europol Convention er basert på art K.3 i Treaty on the European Union on the establishment of a European Police Office.

Europol definerer menneskehandel som ”...*subjection of a person to the real and illegal sway of other persons by using violence or menaces or by abuse of authority or intrigue, especially with the view to the exploitation of prostitution, forms of sexual exploitation and assault of minors or trade in abandoned children*”, jf. art 2.

Definisjonen nevner ikke barnepornografi eksplisitt men i 1999 ble definisjonen utvidet av Council Decision til også å omfatte pornografisk materiale; ”*these forms of exploitation also include the production, sale or distribution of child pornography material*”.⁵⁶

Avgjørelsene fra Council Decision er rettslig bindende for medlemslandene.

⁵⁵ Child Trafficking for Sexual Purposes, 2008, Mike Dotteridge, submitted by ECPAT International. S. 39.

⁵⁶ Council Decision av 03.12.1998 (1999/C26/05)

10 Menneskehandel av barn - en krenkelse av barns rettigheter

I tillegg til at menneskehandel av barn er kriminelt, er det også en krenkelse av barns internasjonale menneskerettigheter for det barnet som er offer for handelen. Barn kan oppleve at flere av deres rettigheter blir brutt, blant annet retten til skolegang og helsevesen, retten til ikke å bli utsatt for tortur eller inhuman behandling og lignende.

I det følgende vil barns rettighetsvern bli tolket i sammenheng med menneskehandel.

10.1 Hvem har ansvaret for å hankses med menneskehandel av barn?

Ved å ratifisere CRC har medlemslandene forpliktet seg til å handle for å forebygge menneskehandel av barn, samt å gjennomføre handlinger som muliggjør at barn som er offer for handel blir rehabilitert for fysiske og psykiske skader de har fått. Dette følger av konvensjonens art. 35, jf. punkt 7.3.1, og art. 39.

Forpliktelsene medlemslandene har påtatt seg krever at myndighetene og andre myndighetsorganer iverksetter nødvendige tiltak. Med ordlyden andre myndighetsorganer menes her ministre, politiet, arbeidstilsyn, domstolen, og lignende. Stater er også pålagt å sørge for at uavhengige interesseorganisasjoner opprettholder og respekterer barns rettigheter.

I tillegg til forpliktelsene under art. 35 er stater forpliktet til å gjennomføre lovmessige, sosiale, administrative og pedagogiske tiltak for å beskytte barn fra et stort utvalg forskjellige former for misbruk mens de er under foreldrenes eller en lovlig verges omsorg, jf. art. 19.

10.2 Beskyttelse og assistanse til barn som er offer for menneskehandel

Palermo protokollen har flere formål utover det å bekjempe menneskehandel. Protokollen inneholder også regler om hvordan stater kan beskytte og gi assistanse til ofre for menneskehandel, jf. art 2 litra b.

Palermo protokollen yter et svakt bidrag til statene og følgelig et svakt beskyttelses og assistansevern for ofre, grunnet utformingen til art 6,7 og 8. I bestemmelsene inneholder ord som ”in appropriate cases” , ”to extent possible” og ”shall consider”.

I det følgende vil det bli foretatt en analyse av Palermo protokollen art 6, 7 og 8 sett opp i mot noen av CRCs generelle prinsipper – prinsippet om ikke-diskriminering, prinsippet om barnets beste, prinsippet om barnets rett til liv og utvikling og prinsippet om barnets rett til respekt for egne synspunkter. Disse prinsippene vil ikke bare få betydning for tolkningen av CRC men grunnet prinsippenes internasjonale oppslutning vil de kunne få betydning også for tolkningen av andre internasjonale konvensjoner.

11 Om CRC

CRC inneholder prinsipper som skal tas til hensyn når det gjelder omsorg for og beskyttelse av barn som har vært utsatt for menneskehandel. Som nevnt tidligere er det bare USA og

Somalia som ikke har ratifisert konvensjonen, alle andre stater har forpliktet seg til å følge prinsippene den nedfeller. Dog, har både USA og Somalia signert konvensjonen, noe som må anses som et uttrykk for at de kommer til å ratifisere den en gang i fremtiden, jf. punkt 2.1.

Statenes forpliktelser under CRC gjelder alle barn, uavhengig av statsborgerskap, som befinner seg innenfor hvert enkelt stats territorium og under statens jurisdiksjon.

Rettighetene nedfelt i konvensjonen gjelder ikke bare barn som er statsborgere av staten, men alle barn som oppholder seg i staten, også barn som har vært utsatt for menneskehandel, uavhengig av deres nasjonalitet, immigrasjonsstatus eller om de er statsløse.⁵⁷

Det at barn som har vært utsatt for menneskehandel har vært involvert i kriminelle handlinger, som prostitusjon og pornografi, skal ikke undergrave deres status som barn, offer eller deres rettigheter til spesiell beskyttelse, jf. art. 37 og 40. Stater er også forpliktet til å avstå fra tiltak som krenker barns rettigheter samtidig som de må gjøre positive tiltak som sikrer at barn får nytten godt av disse rettighetene, uten noen form for diskriminering. Blant konvensjonens forpliktelser finnes forpliktelsen til å etablere nasjonal lovgivning samt annet verktøy som er nødvendig for å gjennomføre ovennevnte.⁵⁸

⁵⁷ Jf. CRC art. 2 og CRC General Comment no. 6 avsn. 13

⁵⁸ UNICEF Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking 2006 s. 10

11.1 Prinsippet om barnets beste

Ved alle handlinger som gjelder barn som har vært utsatt for menneskehandel, uavhengig om de blir ivaretatt av offentlig eller privat velferdsinstitusjon, politiet, domstol eller andre kompetente organer, er det barnets beste som er det grunnleggende hensynet som skal ivaretas, jf. CRC art. 3. Art. 3 er formulert som en prinsipperklæring og gir ingen nærmere retningslinjer for hva som skal anses som barnets beste. Bestemmelsen gir ingen konkrete rettigheter til barn og det er vanskelig å fastsette innholdet i prinsippet bestemt. Dette skyldes at hva om er barnets beste er relativt og må derfor avgjøres ut i fra en konkret helhetsvurdering i den enkelte sak.

Utformingen av art. 3 gjør at prinsippet om barnets beste fremstår som en angivelse av et sentralt formål med konvensjonen samt som en angivelse av et tungtveiende tolkningselement og vurderingstema. Under bestemmelsens 1. ledd fremgår det at i alle juridiske og administrative saker som berører et barn må foretas en vurdering hvor hensynet til barnets beste skal utgjøre betydelig vekt. Bestemmelsen kan også forstås slik at dersom staten ikke har lagt til rette for at hensynet til barnets beste er vurdert, har staten brutt sine konvensjonsmessige forpliktelser.

Etter ordlyden kommer bestemmelsen til anvendelse ved ”alle handlinger som berører barn”. Dette berører alle deler av det offentlige men omfatter også private velferdsorganisasjoner.

Det er vanskelig å gi et klart svar på hva som ligger i ordlyden ”barnets beste”. Det må foretas en vurdering av hvert enkelt barn hvor barnets alder, modenhet og miljø kan spille inn som viktige faktorer.

Som tidligere nevnt er det ikke bare hensynet til barnets beste som skal vurderes. Det må foretas en helhetsvurdering hvor også andre relevante hensyn skal vurderes, jf. ordlyden ”primary”. Det kan være situasjoner, særlig ved behandlingen av barn som er offer for menneskehandel, hvor konkurrerende rettslige interesser eller samfunnsinteresser bør tillegges like stor, eller større, vekt. Bestemmelsen gir ingen sikkerhetsstillelse på at barnets beste alltid vil være avgjørende for utfallet i beslutninger som angår barnet.

11.2 Ikke-diskrimineringsprinsippet

Barn som er offer etter menneskehandel har rett på beskyttelse, uavhengig av om de er statsløse, hvilken nasjonalitet de har eller om de er bosatt eller har lovlig opphold i det landet de er i. Barn må først og fremst bli ansett som barn. Ethvert barn skal ha rett til den beskyttelse som barnets situasjon krever, uten diskriminering i noen form. Dette følger av CRC art. 2. Bestemmelsen sier at statene skal respektere og sikre rettigheter som konvensjonen fastsetter for alle barn innenfor deres jurisdiksjon og uten diskriminering.

Når et barn utsatt for menneskehandel opplever diskriminering i eksempelvis vedtak vil forskjellsbehandlingen kunne omfattes av diskrimineringsvernet i artikkel 2 fordi barnekonvensjonen artikkel 35 omhandler menneskehandel.

For at det skal foreligge diskriminering må det foreligge inngrep i barns rettigheter.

Diskriminering betyr ulovlig forskjellsbehandling. Dette vil typisk være at like tilfeller behandles ulikt. Det er ikke nødvendig at forskjellsbehandlingen direkte gjøres med hensikt å diskriminere. En tilsynelatende nøytral handling kan få den konsekvens at en person eller gruppe barn kommer særlig ufordelaktig ut i forhold til andre barn. Dette er gjerne karakterisert som indirekte diskriminering. Som eksempel kan her nevnes en situasjon hvor barn plassert på en institusjon behandles likt, uten noen form for tilrettelegging i forhold til barnets kulturelle bakgrunn.

Det er ikke all forskjellsbehandling som kan karakteriseres som diskriminering. Dersom forskjellsbehandlingen har et legitimt formål og er saklig begrunnet vil den ikke kunne karakteriseres som diskriminering. Om forskjellsbehandlingen er saklig begrunnet må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.⁵⁹

Videre må forskjellsbehandlingen kunne knyttes opp til et av grunnlagene art. 2 oppstiller. Disse grunnlagene er barnets, foreldrenes eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling. Statsborgerskap og oppholdstillatelse er ikke nevnt som diskrimineringsgrunnlag.

The World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance (Durban, South Africa, September 2001) bemerket i sin erklæring at ofre for

⁵⁹ Heyerdahl (2008) s. 34, Sandberg (2008) s. 95

menneskehandel er spesielt utsatt for rasisme, rasedirskriminering, fremmedfrykt og relatert intoleranse. Statene ble oppfordret til å fordele ressurser for å tilby programmer for å rehabilitere ofre og til å trene den aktuelle tjenestemann som jobber med ofre for menneskehandel.⁶⁰

Diskrimineringsforbudet i art. 2 pålegger staten å aktivt identifisere barn og grupper av barn hvor det er behov for spesielle tiltak for å kunne utøve de rettighetene de har krav på. Dette fremgår av en uttalelse fra FNs barnekomite.⁶¹ Diskrimineringsforbudet vil ikke være til hinder for positiv særbehandling, som at et barn bevisst blir behandlet annerledes enn andre barn. Målet med prinsippet er å oppnå en reell likhet mellom individer og grupper når det foreligger en uønsket forskjell. Et moment i vurderingen av tiltak om særbehandling vil være prinsippet om barnets beste.⁶²

11.3 Prinsippet om barnets rett til liv og utvikling

Prinsippet om barnets rett til liv og utvikling finner en i CRC art. 6. Bestemmelsen sier at konvensjonsstatene anerkjenner barns ukrenkelige rett til livet, jf. 1. ledd og at de skal gjøre alt for å sikre barnets overlevelse og utvikling, jf. 2. ledd.

Bestemmelsens første ledd har karakter av å være absolutt. I bestemmelsen ligger det at partene skal søke å sikre barnets overlevelse i alle situasjoner. I bestemmelsens andre ledd

⁶⁰ A/CONF.189/12, Declaration, para 30;...Program of Action, para 64.

⁶¹ Fns barnekomites General Comment nr 5 (2003) avsn. 12 og 30.

⁶² Heyerdahl (2008) s. 36

går konvensjonen utover den grunnleggende retten til liv for å fremme overlevelse og utvikling ”i den grad det er mulig”. Ordlyden ”utvikling” omfatter å gi optimale vilkår for en barndom og for barnets utvikling, og å forberede barnet for et liv som voksen. Barns utvikling må ses på som et helhetlig konsept, som omfatter og har innvirkning på hele konvensjonen, særlig artiklene som er relatert til helse, tilstrekkelig levestandard, utdanning og fritid og lek⁶³. Disse forpliktelsene etter konvensjonen er relevante for å sikre barnets maksimale utvikling og således vil individuelle artikler i konvensjonen kunne utdype utviklingsbegrepet. Eksempelvis kan nevnes art. 27 hvor partene anerkjenner "ethvert barns rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets fysiske, mentale, åndelige, moralske og sosiale utvikling".

Andre artikler i konvensjonen som er viktige for barnets utvikling og overlevelse er bestemmelsene som beskytter barn mot vold og utnyttning.⁶⁴

11.4 Barnets rett til respekt for egne synspunkter

Barnets rett til respekt for egne synspunkter finner en i CRC art. 12. Et barneoffer for menneskehandel som har muligheten til å uttrykke seg har krav på å få uttrykke seg fritt på alle områder som involverer og angår ham eller henne. Barnet har krav på at hans eller hennes synspunkt blir respektert og hensyntatt, ikke bare i den rettslige prosessen, men også under den midlertidige omsorgen og beskyttelsen av barnet. Synspunktet til barnet skal søkes og tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

⁶³ Se CRC art. 24, 27, 28, 29 og 31.

⁶⁴ Se særlig art. 19 og 32-39.

Etter ordlyden til art 12 reguleres ikke barns selvbestemmelsesrett, men fastsetter kun at medlemslandene skal tillegge barnets synspunkter ”behørig vekt” i samsvar med alder og modenhet. Dette er også akseptert i juridisk teori.⁶⁵

12 En analyse av Palermoprotokollens beskyttelsestiltak tolket i samsvar med CRCs bestemmelser, særlig CRCs fire hovedprinsipper

12.1 Beskyttelse av ofre for menneskehandel

CRC oppstiller et beskyttelsesvern for barn som har vært utsatt for menneskehandel. Etter CRC art. 20, 1. ledd har barn som har vært utsatt for menneskehandel rett til spesielle beskyttelsestiltak i henhold til deres spesifikke behov. Barnet nyter godt av denne beskyttelsen både i kraft av å være barn, men også som offer for menneskehandel. Det påligger staten å bistå og beskytte barn, samt sørge for at deres sikkerhet blir ivaretatt, jf. art. 3, 2. ledd. Beskyttelse av barn som har vært offer for menneskehandel er essensielt både for barnets fysiske sikkerhet, men også for å sikre barnets sjanse for å bli reintegrert i den sosiale hverdagen, enten det er i barnets opprinnelsesland eller i mottaker staten.

⁶⁵ Se eksempelvis Hodking/Newell, *implementation Handbook* s. 150 og Sandberg, i *Høstmølingen m.fl, barnekonvensjonen* s. 77-78.

Artikkel 6 i Palermo protokollen omhandler tiltak for å hjelpe og beskytte barn som er ofre for menneskehandel. Hver stat skal etter 1. ledd "*protect the privacy and identity of victims, including, inter alia, by making legal proceedings relating to such trafficking confidential*" Bestemmelsen bidrar til at sjansen for menneskehandlere av barn til å iverksette represalier mot ofre som rømmer og rapporterer handelen til politiet blir redusert. Ved at myndighetene ikke offentliggjør navet på barna som er ofre får menneskene bak handelen av barna mindre mulighet for å iverksette represalier mot dem og deres familie. Selv om dette er et skritt fremover innebærer ikke art. 6 noen sikkerhet for at ofrene får dette vernet. Ordlyden i bestemmelsen gjelder kun "in appropriate cases" og "to the extent possible".

Statene skal beskytte barnets personvernet og identiteten til barnet ved å sørge for at den rettslige prosessen blir gjennomført konfidensielt. Det er kun dette tiltaket bestemmelsen eksplisitt nevner at staten skal gjøre for å beskytte personvernet og identiteten til barnet, men bestemmelsen er ikke uttømmende jf. ordlyden "including, inter alia" (bl.a.).

Også i andre konvensjoner har barn som er utsatt for menneskehandel rett til å få beskyttet personvernet og identiteten sin. Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings art. 11 har samme formål som Palermo protokollen men konvensjonen går lengre når det gjelder tiltak for å beskytte identiteten og personvernet til ofrene. Konvensjonen bærer preg av å være et påbud, jf. ordlyden "shall", og etablerer med dette et sterkere beskyttelsesvern en Palermo protokollen som kun gjelder "in appropriate cases" og "to the extent possible".

I følge konvensjonen art. 11.2 skal alle nødvendige tiltak gjøres for å beskytte identiteten og privatlivet til barn som er offer for menneskehandel. Det skal særlig sørges for at barnets identitet eller opplysninger som kan røpe barnets identitet, ikke blir kjent i offentligheten. Det er mulig å gjøre unntak fra dette i særlige tilfeller hvor det er nødvendig å offentliggjøre informasjon om barnet for å spore opp familiemedlemmer eller å sørge for barnets sikkerhet. Informasjon som kan sette barnet eller barnets familie i fare bør ikke under noen omstendigheter bli offentliggjort.⁶⁶

Stater skal også vurdere om de bør implementere tiltak som oppfordrer media til selv å utarbeide retningslinjer for å beskytte privatlivet og identiteten til ofre. Denne implementeringen bør være i samsvar med slik The European Court of Human Rights tolker art. 10 i The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Beskyttelse av barnets privatliv og identitet er også behandlet i konvensjonens art. 30. Bestemmelsen er derimot ikke like generell som art. 11, da den kun gjelder den rettslige prosessen. Art. 30 oppsetter kun et vern av barnets identitet hvor dette er passende, jf. ordlyden ”appropriate”. En av grunnene til at konvensjonen skiller mellom beskyttelse av privatliv og identitet i og utenfor retten kan være at rettsaker som omhandler menneskehandel, enten det gjelder straffesaken eller en erstatningssak, kan ha uheldige konsekvenser for offeret. Barnet kan føle et press eller få trusler rettet mot seg. I saker som

⁶⁶ UNICEF Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking (2006)

dekkes av media kan barnets rett til personvern bli utfordret, noe som kan vanskeliggjøre barnets sosiale re-integrering i samfunnet.⁶⁷

12.2 Under rettsprosessen

Palermo protokollen art. 6.2 a. sier at stater som er mottakere av barn utsatt for menneskehandel i tilfeller som er hensiktsmessige skal sikre at de har nasjonale lover som inneholder tiltak som gir barn som er ofre tilgang til informasjon som er relevant om aktuell saksbehandling innen domstol og annen administrasjon, ("the information on relevant court and administrative proceedings"), samt bistand slik at deres synspunkter blir presentert og vurdert på passende tidspunkt i prosessen ("assistance to enable their views and concerns to be present and considered at appropriate stages of criminal proceedings"), jf. litra b. CRC går noe lenger enn Palermo protokollen på dette området. Etter CRC skal barn som har vært utsatt for menneskehandel få tilgang til informasjon vedrørende deres situasjon, samt få opplysninger om de rettighetene de har. I dette ligger bla. informasjon om beskyttelsestiltak og annen tilgjengelig bistand, samt prosessen for en eventuell familiegjenforening, jf. art. 9 og 13. Denne informasjonen bør gis på et tidlig stadium i prosessen, men ikke for tidlig da barnet har krav på "recovery time" før de blir involvert i straffesaken mot menneskehandleren⁶⁸, jf. CRC art. 39 og Council of Europe Convention art. 13.

⁶⁷ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Explanatory report (CEST No. 197) avsn. 299.

⁶⁸ UNICEF Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking (2006)

Videre fremgår det av Palermo protokollen art. 6.3 b og CRC art. 40 at informasjonen barna blir forelagt skal gis på et språk som barnet forstår.

Ved gjennomføring av ovennevnte vil ofres posisjon i den lovmessige prosessen bli styrket og barna vil føle seg ivaretatt og inkludert, noe som vil kunne være viktig for barn som har hatt mangel på tillitt og rollemodeller. Bestemmelsen i Palermo protokollen må ses i sammenheng med den øvrige ordlyden i artikkel 6 3 ledd og formålet med at informasjon skal gis på et språk som barnet forstår vil dermed bli å et ledd i å sørge for barnets fysiske, psykiske og sosiale restitusjonsprosess.

Palermo protokollen gir et dårligere vern enn CRC. Etter Palermo protokollen er statene kun bundet til ovennevnte i ”appropriate cases”, mens CRC innbefatter en ordlyd som har en mer obligatorisk og rettighetsrettet karakter. Dette gjør at Palermo protokollen er svak når det kommer til rettshåndhevelse, da stater selv kan velge om de skal innføre ovennevnte eller ikke. Det kan stilles spørsmål til om stater misligholder sine forpliktelser etter CRC ved ikke å implementere Palermo protokollen sine bestemmelser, se punkt 13.

12.3 Rehabilitering av barn som er ofre for menneskehandel og seksuell utnyttelse

Etter art. 6. 3 i Palermo protokollen skal stater vurdere å implementere tiltak som skal bidra til at barn som har vært utsatt for menneskehandel sin psykiske, fysiske og sosiale restitusjon. Også her er det valgfritt om stater vil inkorporere slike handlinger i sin lovgivning. Dersom de velger å gjennomføre dette, inkluderer det, i tilfeller staten anser det hensiktsmessig, samarbeid med interesseorganisasjoner eller andre relevante

institusjoner/organisasjoner for å tilby; a) passende bolig, b) rådgivning og informasjon, spesielt knyttet til deres lovmessige rettigheter, c) medisinsk, psykologisk og materiell assistanse og d) arbeid, skole og andre muligheter. Som flere andre bestemmelser i protokollen er bestemmelsen valgfri for medlemsstatene, og statene skal kun vurdere (consider) å implementere slike tiltak. Ofres rett til å ha et tilbud rundt seg som bidrar til deres restitusjon er med andre ord ikke særlig sterkt.

Ved oppfyllelsen av hver enkelt rettighet i litra a - d skal det gjøres en vurdering av hva som vil være barnets beste. Også gjennomføringen av rettighetene skal gjøres på en måte som hensyntar prinsippet om barnets beste. Særlig relevant er CRC art. 6 – barns rett til liv og utvikling, samt art 27 om et barns rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sosiale utvikling.

Rehabilitering av barn som har vært offer for menneskehandel er også et tema etter CRC. Dette fremgår bl.a. av CRC art. 39 gjennom ordlyden ”utnytting” samt at CRC komiteen har indikert at ordlyden i art. 39 gir uttrykk for et bredt spekter av potensielle barneofre hvor situasjoner hvor barn er ofre for menneskehandel også dekkes⁶⁹.

Artikkel 39 fastslår at rehabilitering og re-integrering av barnet skal finne sted i et miljø som fremmer helse, selvrespekt og verdighet for barnet. De generelle prinsippene en finner i konvensjonen, jf. punkt 11.1, til 11.4, krever at slike tiltak må være tilgjengelig for alle

⁶⁹ Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child, tredje utgave, side 590.

ofre uten diskriminering, og at prinsippet om barnets beste er et grunnleggende hensyn i planlegging og gjennomføring av programmer og enkeltsaker som gjelder rehabiliteringen av barnet. I denne prosessen skal også barnets synspunkter høres, respekteres og vektlegges samtidig som staten skal sikre maksimum overlevelse og utvikling av barnet.

CRC komiteen har flere ganger uttrykt misnøye med Staters mangel på adekvate tiltak for barns rehabilitering og komiteen uttalte ovenfor Senegal at ”.....The Committee recommends that the State Party..... *reinforce legal measures protecting children victims of sexual exploitation, including trafficking, pornography, prostitution and sex tourism; prioritize recovery assistance and ensure that education and training as well as psychological assistance and counselling are provided to victims, and avoid that victims who cannot return to their families are institutionalized.*”⁷⁰

The Agenda for Action, som fant sted i Stockholm og ble vedtatt av First World Congress Against Commercial Sexual Exploitation of Children, inkluderer et avsnitt om rehabilitering og tilbakeføring av barn, med vekt på en ikke-straffende tilnærming mot barn som er ofre for kommersiell seksuell utnyttelse. De foreslo å tilby ofrene og deres familier sosial, medisinsk og psykologisk rådgivning og annen støtte, gi personer og organisasjoner som omgås og hjelper barn som er ofre kjønns sensitiv trening, tiltak for å fjerne sosial stigmatisering, tilbakeføring til lokalsamfunnet og fremme alternativt levebrød for barn

⁷⁰ Senegal CRC/C/SEN/CO/2, paras. 65.

som er ofer og deres familie for å hinder ytterligere kommersiell seksuell utnyttelse.⁷¹

12.4 Oppholdstillatelse til barn som er utsatt for menneskehandel og som oppholder seg i riket ulovlig

Barn som er utsatt for menneskehandel kan ha vært i riket uten lovlig opphold. Avhengig av utlendingsretten til statene er det da en mulighet for at de nesten umiddelbart vil bli transportert ut av riket. I noen land kan de også oppleve forvaring grunnet mangel på rettslig prosedyre i slike saker. I noen tilfeller vil den nasjonale lovgivningen kategorisere dem som illegale innvandrere istedenfor ofre. Skulle barnet som har vært utsatt for menneskehandel være i den situasjonen at det har oppholdstillatelse i staten, vil barnet ofte ha liten sjanse til å bevise dette da det gjerne er papirløst. Menneskehandlerne tar ofte fra ofre papirer som et middel for å sørge for å isolere dem.

Palermo protokollen art. 7 gjelder situasjoner som ovennevnte. Bestemmelsen sørger for at barn som er ofre for menneskehandel får muligheten til å oppholde seg i staten de har ankommet, enten midlertidig eller permanent. Ved å tilby ofre midlertidig oppholdstillatelse kan barnet få kommet seg i gjennom rehabiliteringsprosessen, både fysisk og psykisk, uten å måtte tenke på muligheten for deportering, noe som vil kunne tilfredsstille kravet til prinsippene i CRC art. 3 og 6.

⁷¹ A/51/385, para 5.

Selv om art. 7 i Palermo protokollen anerkjenner behovet for å rettsliggjøre statusen til ofre som ikke ønsker hjemreise, gir den stor handlingsmulighet til statene ved å inneholde ord som ”consider” og ”in appropriate cases”, med den konsekvens at ofres vern ikke får like stor gjennomslagskraft som ønsket.

Ved vurderingen om midlertidig eller permanent oppholdstillatelse skal tilbys, står hensynet til barnets beste særlig sentralt. CRC utgjør ingen garanti for at barnets beste alltid vil være avgjørende for utfallet i beslutninger som gjelder barnet, jf. punkt 11.1. Under dette punktet innebærer det at det vil kunne være legitimt å legge vekt på andre hensyn, som innvandringsregulerende hensyn. Kravet er kun at det må gjøres en forholdsmessighetsvurdering hvor barnets beste må inngå. Samtidig skal avgjørelsen tas på et ikke-diskriminerende grunnlag.

Det er heller ikke gitt at det alltid vil være til barnets beste å forbli i mottakerstaten.

Dersom et barn som er utsatt for menneskehandel ble frarøvet foreldrene sine i opprinnelseslandet, men ikke har noe beskyttelsesbehov, og foreldrenes tilholdssted er kjent, kan det være i barnets beste at det får returnere til sitt vante miljø og foreldrene sine, selv om den materielle levestandarden i opprinnelseslandet er dårligere.

Palermo protokollen art 7. 2 sier at ved implementering av art. 7.1 bør myndighetene gi tilbørlig hensyn til humanitære og medfølelse faktorer.

12.5 Vil barn som oppholder seg ulovlig i riket ha krav på velferdstilbud før de fanges opp som ofre av menneskehandel?

Gode samfunnsmessige hensyn taler for et likt tilbud hva gjelder velferdsytelser til barn som er utsatt for menneskehandel og som oppholder seg i en stat ulovlig, og barn som oppholder seg lovlig i riket. Mange som er offer for menneskehandel kommer til stater lovlig, og vil derfor ha krav på statens velferdsytelser. Følgende del av oppgaven retter seg mot barn som oppholder seg i en stat ulovlig.

Utgangspunktet er at barn har rett til grunnleggende velferdstjenester. Avskjæring av velferdsytelser ovenfor dem som oppholder seg ulovlig i riket er et virkemiddel staten må kunne velge å ta i bruk, særlig ovenfor ulovlige immigranter. Dette vil derimot kunne oppleves som urimelig og hardt ovenfor barn som kommer til landet som offer for menneskehandel. Denne gruppen barn er ofte utsatt for tvang og trusler, og har ofte ikke noen mulighet til å bestemme over handlinger som involverer dem. De har som oftest ikke selv valgt å dra til landet de har oppholdt seg i, men har blitt sendt av mellommenn.

CRC inneholder ingen spesielle bestemmelser om velferdsytelser til barn uten lovlig opphold. Svaret på problemstillingen vil derfor måtte bero på en tolkning av den alminnelige diskrimineringsbestemmelsen i CRC art. 2 og de enkelte bestemmelsene som regulerer de ulike velferdsytelsene.

CRC art. 2 sier at statene skal respektere og sikre rettigheter som konvensjonen fastsetter for alle barn innenfor deres jurisdiksjon og uten innslag av noen form for diskriminering, jf.

Pkt. 6.3. Henvisningen til statenes jurisdiksjon kan ikke tolkes slik at statene kan komme fri for sitt ansvar ved å definere barn ut av sin jurisdiksjon gjennom å erklære dem som ulovlig oppholdende. Dette ville vært i strid med grunnsynet til CRC om å gå alle barn en rettslig beskyttelse.⁷² Det er ikke noe krav i CRC art. 2 om at velferdstilbudet til barn med lovlig opphold og barn uten lovlig opphold er identiske. Myndighetene kan forskjellsbehandle dersom formålet er rettmessig og tiltaket er forholdsmessig.⁷³ Det vil likevel være problematisk å gi et redusert velferdstilbud til barn som oppholder seg ulovlig i riket etter CRC art. 2, særlig dersom det er tale om barn som har vært utsatt for menneskehandel og seksuell utnyttelse. Denne gruppen barn trenger stabilitet, og kanskje mest av alt et godt velferdstilbud som ivaretar deres helse, utvikling og interesser.

Det kan også argumenteres med at et avkortet velferdstilbud til barn som oppholder seg ulovlig i riket, vil være i strid med CRC art. 3, om barnets beste, jf. pkt. 6.2

For en mer utførlig drøftelse må en her se på hvert enkelt stats velferdsytelser og lovgivningen deres rundt dette.

12.6 Barnets hjemreise

Palermoprotokollen art. 8 omhandler barn som er offer for menneskehandel sin rett og mulighet til å returnere til sitt hjemland. Opprinnelseslandet skal etter bestemmelsen legge

⁷² Jf. Hodkin/Newell, Implementation Handbook s. 23.

⁷³ Jf. Hodkin/Newell, Implementation Handbook s. 26-27.

til rette og akseptere retur av ofre som er statsborger eller har permanent oppholdstillatelse, jf. art. 8.1.

Før barnet kan returneres til hjemlandet skal opprinnelseslandet ved forespørsel fra et mottakerland, uten urimelig opphold (unreasonable delay), verifisere om barnet er statsborger eller har rett på permanent oppholdstillatelse, jf. art 8.3. Opprinnelseslandet til barnet er også pålagt å sende mottakerlandet nødvendige reisepapirer og lignende så offeret kan reise tilbake til hjemlandet sitt, jf. art. 8.4.

Det er ønskelig at returneringen av barnet er frivillig fra barnets side, jf. ordlyden i art. 8.2 ”preferably be voluntary”. Det følger av General Assembly at dette ikke er å forstå som et påbud for staten.⁷⁴ En stat kan altså returnere barnet til opprinnelseslandet selv om barnet motsetter seg det.

Det er ikke alltid retur til opprinnelseslandet til barnet er den beste løsningen, jf. Punkt 7.2.5. Ved vurderingen om barnet skal returneres, må hensynet til barnets beste vurderes. Det følger av General Comment no. 6 of the committee on the Rights of the Child at retur av offeret ikke er et alternativ der det vil føre til at det er en rimelig risiko for at returen vil resultere i et brudd på barnets fundamentale menneskerettigheter. Videre fremgår det at barnets retur i prinsippet kun skal gjennomføres hvis det er beste løsning for barnet. Ved vurderingen av hva som her vil være barnets beste må det legges vekt på den sikkerhet og annen tilstand inkludert de samfunnsøkonomiske tilstander som venter barnet ved dens

⁷⁴ General Assembly A/55/383 add 1 nr. 73.

retur. Også barnets mening skal hensyntas, jf. CRC art 12, i vurderingen om barnets beste, samt barnets rett til å bevare sin identitet o.l. etter CRC art 8.

13 Avsluttende bemerkninger

Det er viktig å ikke definere ord og uttrykk for vidt, så handlinger begynner å gå inn i flere definisjoner. En må ha klare og enkle definisjoner da dette vil bidra til lettere å styrke kriminaliseringen av menneskehandel av barn, samt å bidra til å forenkle og få mer ut av forskning. Kan for eksempel posering, stripping og lignende falle inn under definisjonen for pornografi og ikke prostitusjon, jf. tidligere i oppgaven. Dette gjelder også definisjonen av menneskehandel og andre kriminelle handlinger/ menneskerettighetsbrudd. Som oppgaven viser er definisjonene mange, ikke bare når det gjelder hva som er menneskehandel men også hva som inngår i prostitusjon og andre former for definisjoner. Dette er på mange måter uheldig da det bidrar til å opprettholde forskjeller på hvordan stater behandler ofre samt den kriminelle handlingen. På et område som menneskehandel hvor flere land kan være inkludert i prosessen, er det viktig med en samstemt lovgivning og en felles forståelse av hvordan ofre og de ansvarlige for handelen skal behandles samt hvor langt det materielt rettslige rekker. Uten felles konsensus på dette området vil det bli lettere for bakmenn å finne smutthull i lovgivningen og de eneste som taper på det er ofrene.

Samstemt lovgivning vil også enklere bidra til forskning på fenomenet noe som igjen vil kunne bidra til mer effektiv lovgivning og dermed gi et bedre vern til ofre. Mye av

forskningen oppgaveskriver har sett på er fluktig og omhandler begrensete tilfeller av menneskehandel. Som eksempel kan nevnes gutters involvering og gutters utnyttelse innenfor menneskehandel, noe som i dag i liten grad blir forsket på. Hvorfor vites ikke, men det kan antas at dette handler om en antagelse at jenter er mer utsatt for fenomenet. Også lovgivningen indikerer dette gjennom titelen ”women”. En kjønnsnøytral lovgivning ville ikke ha svekket det vernet kvinner allerede har etter protokollen.

Felles og samstemt lovgivning på menneskehandel området vil også kunne bidra til en begynnelse for en felles forståelse av hva menneskerettigheter skal gå ut på, tross kulturforskjeller.

Det kan stilles spørsmål ved om stater misligholder sine forpliktelser etter CRC ved ikke å implementere Palermo protokollen sine bestemmelser, særlig art. 6, om beskyttelsestiltak til det fulle.

Palermo protokollen art 6 omhandler assistanse og hjelp til ofre for menneskehandel og 4 ledd tar opp barns spesielle behov. Protokollen skal også være i overensstemmelse med andre menneskerettigheter som har blitt utarbeidet før protokollen, som eksempel CRC, jf art. 14 2 ledd.

Det følger av CRC art. 41 at konvensjonen ikke skal berøre en bestemmelse som i større grad bidrar til virkeliggjøring av barnets rettigheter. Dette må tolkes dithen at konvensjonen ikke legger hindringer på andre nasjonale og internasjonale instrumenter som gir barn en bedre beskyttelse enn bestemmelsene i CRC. Det kan utvilsomhet hevdes at CRC går lengre i å beskytte barns rettigheter en Palermo protokollen.

I problemstillingen ligger det også et spørsmål om det er noen motstrid mellom Palermo protokollen art. 6 og CRC. Det kan vanskelig argumenteres for en slik motstrid.

Protokollen må utfylles av bestemmelsene i CRC, jf Palermo protokollen art. 14 som sier at protokollen ikke skal påvirke rettigheter, plikter og ansvar for Stater under internasjonal lov, derav også CRC. Som eksempel på at CRC utfyller Palermo protokollen kan nevnes at Palermo protokollen art 6 sier at stater skal beskytte identiteten og privatlivet til et offer. Dette må sies å være i samsvar med CRC art. 8 om bevaring av barnets identitet og art. 16 om barnets rett til privatliv, ære og omdømme. Videre sier Palermo protokollens art. 6 at stater skal sikre slik beskyttelse gjennom juridiske prosedyrer noe som er i samsvar med CRC art. 4. Videre ivaretar Palermo protokollen art. 6 2ledd litra b barnets rett til å gi uttrykk for sine meninger, noe som også er behandlet i CRC art. 12.

Det må antas at stater som har ratifisert CRC uten reservasjoner også må implementere Palermo protokollen sine bestemmelser om beskyttelsestiltak til det fulle. CRC er et lovverk som kun omhandler barns juridiske rettigheter og konvensjonen er dermed mer utfyllende enn Palermo protokollen. Til dette ligger også at beskyttelsestiltakene et barn har krav på etter Palermo protokollen også ligger i CRC. Dersom stater ikke har implementert Palermo protokollen sine bestemmelser om beskyttelsestiltak og rettigheter til barn som er ofre for menneskehandel, vil de derfor ikke oppfylle forpliktelsene de har påtatt seg etter CRC.

Jeg vil med dette konkludere med at barn nyter et relativt godt beskyttelsesvern etter Palermo protokollen sammenholdt med CRC. Dersom protokollen tolkes isolert vil ikke

dette være de beste rettshjelpen et barn kan få, men en isolert tolkning av protokollen vil også trolig være i strid med den. Dette fremgår indirekte av Palermo protokollens art. 14 og art. 1.

14 Forkortelser

Ecpat.	- End Child prostitution child pornography and Trafficking of Children for sexual purposes
ILO.	- International Labour Organization
SAARC.	- Sør-Asia association for regional cooperation
UNHCR.	- The UN Refugee Agency
CRC	- The Convention on the Rights of the Child
Palermo protokollen	- The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children (2002)
CRC Komiteen	- The Committee on the Rights of the Child
CoE	- Council of Europe
OPSC	- Optional protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, child prostitution and child pornography

15 Litteraturliste

FN

FNs Economic and Social Council, Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking, E/2002/68/add 1.

Reservations, Declarations, and Objections relating to the Convention on the Rights of the Child : . 07.12.1999. CRC/C/2/REV.8

Global Report on Trafficking in Persons, UN.GIFT, United Nations Office on Drugs and Crime, February 2009

IRIN, UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Bangladesh: *Moving towards universal birth registration*. 15 juli 2008

UNHCR, The UN Refugee Agency; Guidelines on international protection, 2006.

UNHCR, Refugee Protection and Human Trafficking, 1 utgave, 2008

FNs barnekomitee

Sri Lanka CRC/C/15/Add.207

Dominica CRC/C/15/Add.238

Mozambique CRC/C/15/Add.172

Kypros CRC/C/15/Add.205

Indonesia CRC/C/15/Add.223

Island CRC/C/15/Add.217

Peru CRC/C/PER/CO/3

Thailand CRC/C/THAI/CO/2

General Comment No. 4, 2003

FNs General Assembly

A/55/383/Add.1

A/RES/55/25

Verdenskongressen

Stockholm Agenda for Action, Declaration, A/51/385

UNICEF

Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child, 3 utgave,
UNICEF 2007

UNICEF Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking, 2006

UNICEF, Preference guide on protecting the rights of child victims og trafficking in
Europe, Mike Dottridge, 2006

UNICEF, Training manual to fight trafficking in children for labour, sexual and other
forms of exploitation

ILO

International Labour Organization, *A Global alliance against forced labour*, Global report
under ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, 2005.

ECPAT

Strengthening – *Laws adressing child sexual exploitation, A practical guide*, ECPAT 2008
Child Trafficking for Sexual Purposes, 2008, Mike Dottridge, submitted by ECPAT
International.

Questions & Answeres about commercial sexual exploitation of Children. ECPAT
International 2001 – 4th edition 2008.

Council of Europe

Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings,
Explanatory report (Cest. NO 197)

Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation
and Sexual Abuse, Explanatory report (CEST No. 201)

Council of Europe Convention on Cybercrimes, Explanatory report (EST No. 185)

Council of Europe, Action against Trafficking in Human Beings, 2007

Council of Europe, Recommendation no. R (2000) 11 of the Committee of Ministers to
member states on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual
exploitation

Commission on Human Rights

E/CN.4/2005/78, 2005

Europol

Council Decision av 03.12.1998 (1999/C26/05)

Andre

EXCom, Conclusions of the Executive Committee on the International Protection of
Refugees; No. 107 – Conclusion on Children at Risk, 2007

Odelstings proposisjon til den Norske straffelovens § 224, Ot.prp. nr 62, 2002-2003

UNODOC – Model Law against Trafficking in Persons

International Organization for Migration . Resource Book, for Law Enforcement Officers
on Good Practices in Combating Child Trafficking, 2006

Conclusions of the Executive Committee on the International Protection of Refugees
(EXCom, No 107 – Conclusion on Children at Risk (2007))

Rapport fra koordineringsenheten for ofre for menneskehandel, 2009, april 2010

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel, *Menneskehandel – utnyttelse av barn*, mai 2008

Politidirektoratet, *Tendenser i kriminaliteten – utfordringer i Norge i 2010-2012*

Justis og Politidepartementet, *Sammen mot menneskehandel*, Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel, 2011 – 2014

Politiet, *Håndbok om bekjempelse av menneskehandel*, 11/2005

Koordineringsenheten for ofre for Menneskehandel, *Menneskehandel – utnyttelse i prostitusjon eller andre seksuelle formål*, mai 2008

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel, *Menneskehandel – utnyttelse i tvangsarbeid og tvangstjenester, herunder tiggning*, mai 2008

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel, *veileder – identifisering av mulige ofre for menneskehandel*, mai 2008

Belgisk straffelov; Act to Amend Several Provisions with a View to Combating More Effectively Trafficking of Human Beings and the Practices of Abusive Landlords, Aug. 25, art. 433.

Heyerdahl 2008 Frøydis Heyerdahl: Retten til ikke-diskriminering

Høstmælingen mf. (red.) 2008 Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Oslo 2008.

Rettsavgjørelser

United States v. Tucker, s.IV. US Court of appeals for the Tenth Circuit, 16 sept. 2002.

Tilgang til nettside 22 juni 2011 fra

<http://www.wings.buffalo.edu/law/bclc/web/apptuckerposs.html>

Commonwealth of Pennsylvania vs. Anthoni Diodoro, Superior Court of Pennsylvania (US). 2. Nov. 2006. Tilgang til nettside 24 juni 2011.

<http://www.courts.state.pa.us/OpPosting/Supreme/out/J-91-2008mo.pdf>

Borgarting lagmannsrett LB-2010-116526.

Høyesterett HR-2011-1645-A

Rt. 2006 s. 111

